

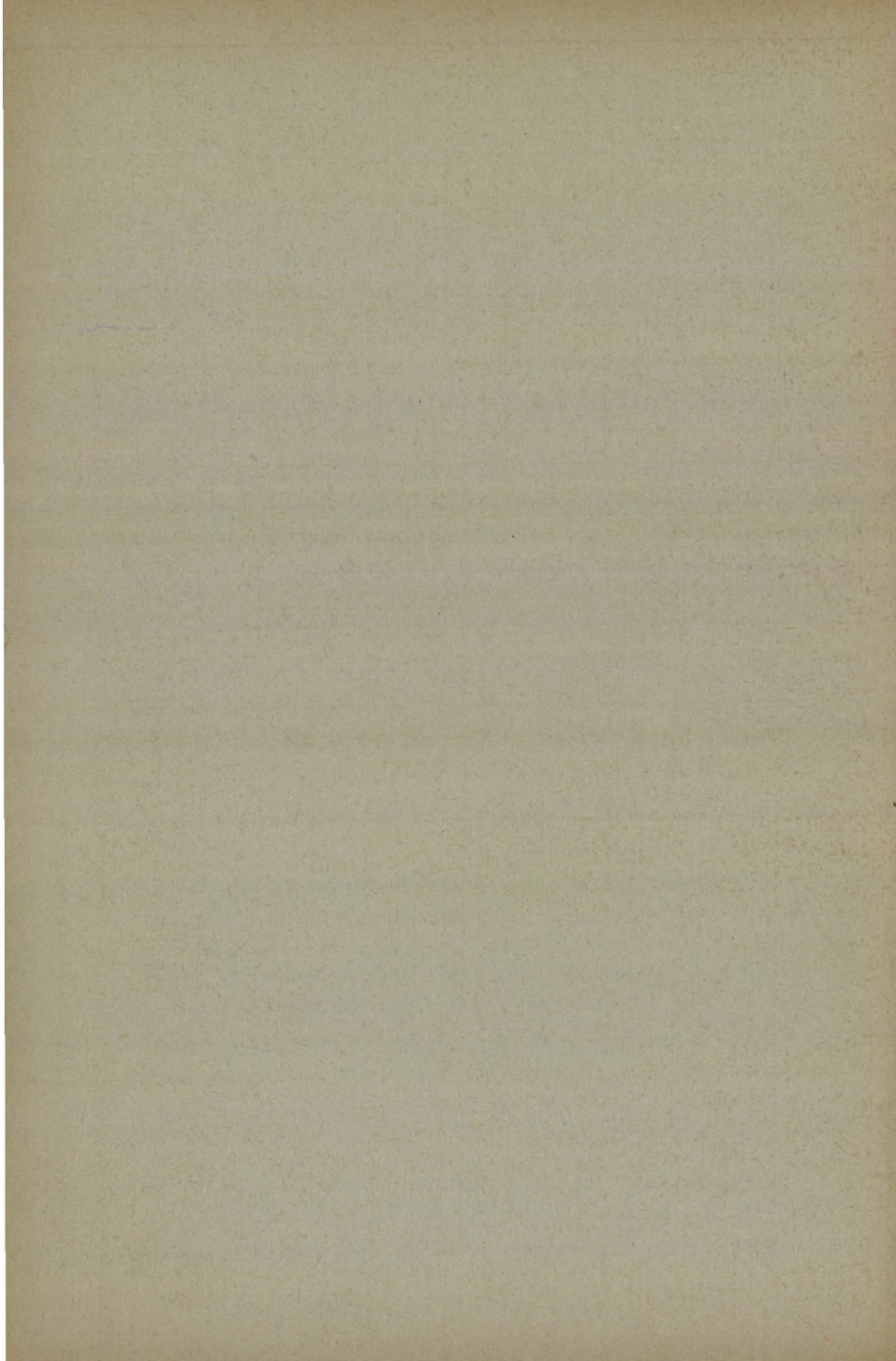
LENAU:
FAUST

FORDITOTTA:

KOZMA ANDOR

A M. TUD. AKADÉMIA TISZTELETI TAGJA

BUDAPEST
A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KIADÁSA
1931

LENAU:
F A U S T

FORDITOTTA:

KOZMA ANDOR

A M. TUD. AKADÉMIA TISZTELETI TAGJA

BUDAPEST
A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KIADÁSA

1931

TÁJÉKOZTATÓ

Lenau Miklós, valósággal családi nevén Niembsch von Strehlenau, a hírneves német költő, Magyarországon, Temes vármegye Csatád helységében 1802 augusztus 13-ik napján született. Atyja német földről származott. Előbb ez jómódú úr volt, de utóbb, mint lovas katonatiszt, pazar költségeivel elapasztotta vagyonát. Ennek hitvese és a költőnek anyja, előkelő pesti polgár és tisztviselő leánya, Maygraber Teréz, férje halála után Budára költözött egy, a Vérmező és a Városmajor közt épült különös, de érdekes házba. Voltakép házcsoport volt az; egy emeletes és több földszintes házból összeépítve. Szép nagy lombos fák vetettek rá árnyékot s közelében patak folydogált. Itt Lenau mint gyermek boldog lehetett, ha ugyan természetét nem árnyékolta be már akkor is a mélabú.

A fiú teljesen női környezetben élt, mígnem fiatal özvegy anyja férjhez ment egy Vogel nevű orvos doktorhoz, aki Tokajban lakott. A házasság megkötése után a volt özvegy Niembschné, gyermekeivel együtt követte második férjét Tokajba. Ott a költő összesen öt évig lakott. Mennyire megszerette ezt a dicső bortermő vidéket és általában a magyar földet, azt, a sok közül ez az egy verse is bizonyítja:

*„A magyarok ország-földjén,
Hol a Bodrog tiszta árja*

*A Tisza vizének zöldjén
Hömpölyg ki a rónatájra,
Ott a napos hegyoldalban
Tokaj fürtje mosolyog.“*

Itt két éven át nemes Kövesdy Józseftől tanulta a költő fiú a retorikát és a poézist. Ez megfelel a gimnáziumi negyedik és ötödik osztály tantervének. Lenau akkor 14—15 éves volt és kellett tudnia magyarul is. Erre tanítójának magyarságából is következtethetünk. Ezenkívül tudjuk magyar tárgyú és vonatkozású költeményeiből együttérzését annak a földnek népével, melynek körében született és élete legboldogabb részét mint gyermek és ifjú legény töltötte.

Az ifjúi benyomások hatása alatt ő volt az első, aki a különleges magyar nemzeti és népi motívumokat lantjára méltatta. A pusztai csárdát *Heideschenke* című, szinte büszke magyar lovasként vágató gyönyörű versében írja le. Kisejthető ebből az egész nemzeti szerencsétlenség, mely Rákóczi és kurucainak kibújdosásával szakadt a nemzetre. A szegénylegények, akikről Lenau ebben a versben énekel, a bújdosó kurucok becsületes utódai, noha betyárok, akikkel a költő együtt érez. A muzsikus magyar cigányt ugyancsak ő veszi először lantjára a műköltészetben. A dologkerülő cigányt is, mély életmegvető bölcsészettel és komoly humorral érdekessé tette egy rövidebb versében. Talán még ezeknél is magasabbrendű a magyar cigányról írt hosszabb költeménye: *Miska a Tiszánál* című. Miska, a cigány, már élemedett muzsikus, akinek hegedűszavára a törökkel vitézi harcokat vívó magyar huszárok táncolnak. *Faust* című drámai, túlnyomó részben kiszerepezett művében szintén megragad minden alkalmat, hogy szülőföldéről, a tokaji nektárról és a magyar csikósok virtusáról zengjen.

Magyar tanítójának része lehetett a gyermeki lélek ilyen irányú fejlesztésében, de a költővé prae-

destinált tanítvány szeme és szíve híján hiábavaló fáradság lett volna minden efféle irányítás. Különben Kövesdy, ki tanítványának nőtestvérébe szerelmes volt, korán meghalt s ezzel hatása Lenau költészetére csakhamar megszűnt.

E mentorának halála inkább csak a tanítvány iskolai pályáját zavarta meg. Mester híján nem tudta többé magát elhatározni, vajjon mezőgazdasági, jogi, orvosi vagy filológiai tanulmányokat végezzen-e. Nehányba ezek közül bele is kezdett, de egyiket sem végezte el. Pedig Kövesdy azt jósolta egy Lenau anyjához írt levelében, hogy fiára dicsőséges jövőndő vár.

Ebben az időben, úgy látszik, mostoha apja és Lenau nem értették meg egymást. Ezért ő egyideig nagyszüleinél lakott Bécsben. Édesanyja nem bírta ki ezt az eltávolodást szeretett fiától s rábirta férjét, hogy Pozsonyba költözzenek.

Mikor ez megtörtént, Bécsben már Lenau híres német költők baráti körének megbecsült tagja volt. Egyik legnevezetesebbje e körnek *Halm Frigyes* (ez álnév alatt *Müncb-Bellinghausen báró rejtőzött*), ki egyik szép versében a szerelmet így határozza meg kérdés és felelet alakjában:

*„És mikor a legdúsabb?
A legdúsabb, ha ad.
És mit beszél? Szeret csak,
De nem hallod szavát.“*

A másik, aki szintén meleg barátsággal vonzódott Lenauhoz, *Seidl János Gábor*, a „Gott erhalte“ kezdetű osztrák néphimnusz szövegének szerzője volt. Természetes, hogy ebben az időben már Lenaunak is kellett valamely irodalmi művel tehetségéről jelet adni, különben ilyen előkelő költői körbe nem juthatott volna be.

Ezek, a költő barátai is megállapították róla, hogy sok mindent tanul, de rendszertelenül. A filo-

zóiával valahogy végzett Bécsben, azután a jogot Pozsonyban hallgatta édesanyja örömére, de nem azért, hogy csakugyan be is végezze. Ekkor kezdett a világgal meghasonlani és ingerültségében sértően viselkedni másokkal. Viszont nemes jellemvonásaival engesztelően is tudott hatni, de az első legcesekélyebb disharmonia után megint elmenekült az emberi társaságból.

A pozsonyi magyar jogtudományra hamarosan ráúnt és 1822-ben a magyaróvári mezőgazdasági akadémiaira iratkozott be. Hű édesanyja, megint azért, hogy közelebb legyen hozzá, Mosonba költözködött.

Hiába volt mindez. Lenau állhatatlanságához állhatatosan hű maradt. Most már megint jogász kívánt lenni, de Bécsben. Édesanyja ide is elkísérte. Itt három évig bírta a jogászkodást. Aztán szeszélyesen az orvostudományi fakultásra ugrott át. Időnként kitűnően vizsgázott is, de mégsem lett belőle soha orvos.

Egyetlenegy szakhoz volt állandó kedve. Am ez sem tudomány volt, hanem a költészet. Nagy tehetsége is csak ehhez volt s éppen ezért maradt ehhez holtáig hű.

Bécsben a költő és hozzá hasonló társai a „Silberne“ (ezüst) kávéházban szoktak összegyűlni, melyet tulajdonosáról „Neuner“-nek is neveztek. Ide járt *Grillparzer* drámaíró is, aki nekünk azért érdekes, mert ő is írt Bánk bánról tragédiát 1830-ban. Tehát jóval később, mint Katona József, aki művével már 1817-ben pályázott. A német tragédiának címe *Ein treuer Diener seines Herrn*. A jeles német költő természetesen nem is tudhatott a magyar műről, hiszen az nem nyert jutalmat, sőt még megemlítést sem a kolozsvári színház megnyitó előadására kihirdetett színműpályázaton.

Lenau a „Neuner“ kávéházban finom billard-játékával bámuló barátokat szerzett. E mellett vajmi gyakran minden ok nélkül abbahagyta a társalgást, ridegen elfordult mindenkitől s meredten bámult

maga elé, a maga fújta dohányfüstfelhőkből. Azért itt is szerzett német és más nemzetbeli új barátokat. Az utóbbiak közül a svéd Hagbergtól hallotta egyik legszebb költeményének, a *Szomorú szerzetes*-nek alapeszméjét. Hasonlóképen más ilyen mondából alakított költeményei kevésbé sikerültek.

Diákévei végén mélabú szállt komor lelkére. Ezt egy szép szegény Berta nevű leány okozta, akivel bizalmas viszonyt kötött, de utóbb megtudta, hogy az aljas érdekből lett övé. Ez a keserű csalódás évekig marta lelkét, amit kivall ebben a két versorban:

„*Ami szívünk mélyében fáj nekünk,
Örök seb az, mit nem feledhetünk.*“

Anyja 1829-ben meghalt. Ez a gyász még keményebben sujtotta. *Faust*-jában az anyai sírtól búcsúzás jelenete az ő saját fiúi fájdalomát fejezi ki.

Az orvostudományi vizsgákra készülés fáradalmi elől szívesen menekült az osztrák Alpések vidékére. Ott fel is üdült, de az orvosi vizsgákat még sem tette le.

Ugyanazon időtájban öreganyja is meghalt. Ettől annyit örökölt, hogy egyidőre függetlenül megélhetett. Régebben kísértette már a kivándorlás láza, de most még csak Stuttgartig jutott el, hol barátságot kötött a sváb költők javával és az előkelő Cotta könyvkereskedő céggel szerződött művei kiadása ügyében. Addig írt munkái a cég kiadásában egy évvel utóbb meg is jelentek.

Borús lelkét Stuttgartban nemcsak baráti köre derítette fel, hanem újabb, a réginél nemesebb szerelem is. A leány, családi nevén „von Sommaruga“, tiszta, szép lelkű leány volt és együtt rajongott vele Beethoven zenéjéért.

Ezt a szerencsét sem tudta megragadni. Nyughatatlan lelke Heidelberg egyetemére üzte, hol Spinoza bölcsészeti írásaiba merült. E mellett hol a jogi,

hol a mezőgazdasági tudományhoz is kapkodott.

Aztán maga is érzi, hogy teste, lelke gyöngülni kezd. Ezért többé kusza tudományos tervezgetéseire ügyet sem vet. Inkább kirándulásokat tesz vidéki barátaihoz, miközben Tübingenbe is eljut, ahol a nevezetes költővel, Uhlanddal szintén megismerkedik. Irni kezd egy színművet is, *Die Mariage in Ungarn* címmel, de hamar abbahagyja, mert aggódik, hogy ő csak lantos költőnek született s drámáirónak talán túlságosan szubjektív.

Ebben a heidelbergi időzésében vesz rajta erőt az Európa-undor. Hiába óvják barátai, beiratkozik 5000 forint lefizetésével egy kétszáz főnyi kivándorló társaságba, mely Észak-Amerikában a Missouri-folyó mentén szándékozik letelepedni. „Meg van örülve Amerikáért“, írják barátai, „vadabbul mint valaha.“

Ő maga, mintha a rossz szellem szállta volna meg, viszont ezt írja: „Nekem Amerikára van szükségem, hogy kifejlődjem. Legyen iskolám az őserdő, hogy szívemet gyötörje a vágy szerelmesem után.“ Kit, vagy mit ért szerelmese alatt, az nem világos. A stuttgarti széplelkű Sommaruga leányt-e, vagy csak valami képzelt ábrándot, elvégre mindegy. Kétségtelen csak annyi, hogy beteges nostalgiaja vonzotta valami csodás változás után, melyet semmiféle földrészzen sem találhatott meg soha.

Ezt bizonyítja egy akkoriban egy barátjához írt levele is, melyből idézésre méltó ez a rész: „Az a panasza rám baráti szívednek, hogy én a tengeren át idegen földre szállok. Ha nekem erős hitem volna személyi életünk örökkévalóságában, azt mondanám: testvér, mi bizonyosan viszont fogjuk még látni egymást.“ Utóbb így folytatja levelét: „A bolondnak démona, ha észre veszi, hogy életére törnek, dacosan elugrik — s ezzel vége van a lehetőségnek, hogy őt észére téríthessék.“

Amit Lenau így írt meg levelében, az nemsokára valóban meg is történt. Áthajózott az 1832-ik év június havában Hollandia egyik kikötőjéből Észak-

Amerikába. Baltimore-ban szállt partra, s 1832 október 16-ikán azt írta egy bécsi barátjának, hogy egész vagyonnal gazdagította a tenger megismerése.

Mihamar kiábrándult Amerikáról táplált rajongó nézeteiből. Jellemző a költőre, hogy első lehangoltságát, mint ő maga vallja, az okozta, hogy ott csígiert (gyümölcs lőrét) isznak, mert nincs bor, sőt még csalogány sincs. A Németországból Amerikába való kivándorlást egyszerre veszedelmesnek ismerte fel. Versben pedig így jellemzi Amerikát:

*„Csalóka álmok földje ez a hon,
Szabadság leng itt röpke szárnyakon
És szerte szórva bűvös árnyait,
Ezernyi képet ábrázolgat itt.
Ide menekszik a boldogtalan
S a bűn, ha reszket, ide átrohan;
E föld csalárd ígéretet hazája,
Halálos ágyból felszökelt remény,
Zászló, mely a vihartól ing nyelén
S idegen parton azt ronggyá cibálja;
Itt kétszeres keserve a halálnak,
Honában bárki lágyabb sírba szállhat.“*

Természetes, hogy olyan finom érzékűvé beidegzett költő, mint ő volt, még a legszárazabb próza új világában is talál megéneklésre méltó tüneményeket. Így, a már pusztulásnak indult őslakókat, az indiánokat, az őserdőket, a zuhatagos Niagarát saját szemlélete és képzelete szerint örökítette meg néhány igen szép költeményében.

Amerikai kalandja egy évnél sem hosszabb idő alatt már be is fejeződött. Az 1833-ik év június havában a német kikötővárosban, Brémában lépett megint európai partra.

Az egész német nép örült ennek a hírnek, mert már ország és határkülönbség nélkül, mint egységes nemzet lelkesült a Lenau név alatt közismert költőért és költészetéért. Míg távol járt, művei útát törtek

minden német olvasó szívéhez és értelméhez. „A gondolatok szobrásza“ nevezetre, mely alatt őt értették, csakugyan rászolgált a természet képeinek hű rajzával, férfiasságával és ezzel csak látszólag ellenkező gyermeki lány érzéseivel. Mindezek oly csodás összhangban egyesültek műveiben, hogy helye a német költők Pantheonjában örökre biztosítotttnak látszik.

Amerikából hazatérése után írta hosszabb műalkotásait. Ezek között igen nevezetes *Savonarola*, a rajongó dominikánus barát, aki a romlott firenzei erkölcsöket akarta megreformálni és akit ezért a bűnéért a pápa egyházi törvényszéke felakasztatott, aztán elégettetett. Ez a műve Lenau-nak voltaképpen egyes költemények hosszú sorozata. Mégis vannak drámai fordulatai és ki nem szerepezett dikciói is. Azonban legnevezetesebb alkotása, kitűnő lyráját nem tekintve, *Faust*.

Lenau-nak Faustja Goethe felséges Faust tragédiája híján sohasem termett volna meg. Ezt Lenau maga is bevallja; de hozzáteszi, hogy senkinek sincs, még Goethének sem, monopóliuma Faustra. Ez a monda az emberiség közjava. Tökéletesen igaza van ebben Lenau-nak, mert Goethe szintén ősrégi mondából vette isteni és ördögi színjátékának mind a két részét.

Én magam éppen azért véltem tartozásomnak Lenau Faustját is a magyar olvasók részére lefordítani, mert Goethe teljes Faustját már évekkel ezelőtt ugyancsak én adtam a honi színházak és közönség kezébe magyarul. A Nemzeti Színház is az én fordításomban adta elő ugyancsak mindakét részét.

Mentől mélyebben gondoltam át mindakét nagy német költő Faustját, annál inkább kísértett az a gondolat, hogy Lenaué voltaképpen Goetheének „ellen“ Faustja.

Goethe tragédia-hőse, aki a mű első részében elesábitott kedvesét a börtönben veszni hagyja, a második részben ördögének segítségével és az emberiség javát szolgáló hatalmas alkotásokra képes tetterejével,

a mennyei magasságba emelt „bűnbánó nők egyike, egykor Margit“ érdeméből, megnyeri az isteni bocsánatot.

Lenau Faustja a nagy pesszimista költő cáfolata Goethének Faustot üdvözítő optimizmusára.

A legnagyobb német költőnek, Goethének, oka volt a legnagyobb optimizmusra, mert a sors oly pazar adományokkal kedveskedett neki hosszú élete folyamán, mint senki másnak. Viszont Lenau apátlan árvául nőtt fel; eredettől fogva mélabúval terhelten élte végig rövid, mindössze 48 évre terjedt életét. Ennek pesszimizmusát szerelmei sem enyhítették, mert azok élvei helyett fájdalmaikat élte és énekelte meg. Goethe még aggastyán kora küszöbén is elbűvölte a fiatal, bájos nőket, akiknek rajongó hódolatai elől ő egy-egy szép költemény áldozásával udvariasan és bölesen kitért.

Terjedelem tekintetében is nagy a különbség Goethe és Lenau Faustja között. Goethének két része együtt 12,111 sor, Lenaué csak 3437. Tehát 8674 sorral kevesebb. Amaz szinte az egész mindenségben, mennyben, földön és pokolban zajlik le. Emez az eget és poklot is a kevés földi kéjben és tengernyi kínban jelképezi.

Nem kell a kettőt összemérni, mert mindakettő híven tükrözi költőjének egyéniségét, életfelfogását és tehetségének méretét. E legutóbbi Goethében kétségkívül nagyobb, de Lenau sokkal szűkebb eszmei területre szorított művében éppen úgy le tudja győzni tehetségével a nehézségeket, mint Goethe és mindent érthetően kifejez, amit ki akart fejezni. Misztikum, mely az olvasónak megértését itt-ott nehéz próbára teszi, kétségkívül több van Goethe *Faustjában*. Figyelembe kell még azt is vennünk, hogy Goethe az ő jóval terjedelmesebb *Faustján* 1773-tól 1832-ig dolgozott, ami összesen ötvenkilenc esztendő. Lenau viszont negyvenyole esztendő korában már meg is halt.

A két összehasonlított *Faust* közül voltaképen

egyik sem színpadra szánt dráma, noha mindakettő színdarab alakjában van írva. Goethe a magáét tragédiának nevezi és két részre osztja. Ennek megfelelően mindkét részt megkülönbözteti az „első“ és „második“ szóval is. A drámai szerkezetre szintén gondosan ügyel. Ezért a színpadon is előadható. Előadhatók ezért nemcsak német eredetiben, hanem műfordításokban is.

Lenau azonban, aki művét „Ein Gedicht“, egy költeménynek címezi, a következetes drámai formához nem ragaszkodik. Szeszélyesen változtatja azt ki nem szerepezzet elbeszélő versekkel. Mindjárt a legelső felvonás első alapvető jelenete is példa erre. Ez a meg nem okolt forma-változtatás minduntalan ismétlődik a költői mélységénél fogva kitűnő mű végéig, még a legdrámaibb megjelenítést követelő részekben is.

Visszatérve ezek után ismét Lenau életének vázlatos rajzára, még a mélabú nagy költőjének utolsó szerelméről és halálos betegségéről kell beszámolnom.

Hogy semmikép sem volt házasságra, inkább csak szerelemre alkotva, azt ő maga is tudta. Bizonyosság erre ez a kijelentése: „a házasság természetellenes, tehát erkölcstelen“. Ennek ellenére mégis minduntalan elfogta a vágy a házasság után. E vágyának teljesedését előbb a körülmények megghiúsították. Fájdalom, végre utolsó szerelme annyira elragadta, hogy mindenáron meg akart nőszülni. Szomorú szerencse, hogy teljes megörülése ezt a beteges vágyát is megghiúsította.

Végzetes éve az 1844 volt. Ekkor ismerkedett meg Stuttgartban a derék, egyszerű Behrend Máriával, akit már egyszer Badenben is látott. Lenau hirtelen szerelemre lobbant érte és gyöngéden az „igazi német szűz“ elnevezésre méltatta. Hamarosan ki is tűzte esküvőjük napját és helyét is. Ennek megfelelően szeptemberben Stuttgartba érkezik. Itt kétségek gyötrik. Vívódik a gonddal: vajjon anyagi viszonyai megengedik-e neki a házaseletet? — Minden vívódá-

sának véget vet a szeptember 29-dike. Ezen a napon hirtelen éles kín nyilall át az arcán. A tükörhöz tá-molyog s látja, hogy hűdés érte. Ez már a szerveze-tében később kifejlődött „dementia paralytica“ szo-morú előjele volt.

Ezután már csak vándorlása következett külön-féle gyógyintézeteken át. Első kálvária-állomása Winnenthal volt Stuttgart közelében. Az utolsó, 1847-től fogva 1850-ig, Döbling, Bécs közelében, ahol ször-nyű szenvedéseinek augusztus 24-dikén este 6 óraker-ve tetet véget az irgalmas halál.

Életének utolsó szomorú szakában is fel-fellob-bant fényes költői tehetsége s néhány igen szép lyrai költeményt is írt. Viszont nehéz napjaiban gyerme-kesen sírt-rítt s panaszkolta, hogy ő, „a szegény Niembsch nagyon szerencsétlen“. Máskor vadul dü-höngött, káromolta Istent s tagadóan rázta nagy, sörényes fejét. Mégis szerették, nemcsak barátai, ha-nem orvosai és ápolói is. Nem csupán azért, mert nagy költő volt, hanem még inkább emberséges jó-indulatáért, ha könnyebbültek ádáz kínjai.

Két nappal kiszenvedése után, Döblinghez kö-zel, a weidlingi sírkertben temették el. Teréz nevű asszony testvérének ott nyájas, ákácoktól körözött csinos falusi háza volt. Így a sír ápolatlanul sohasem maradt.

Döbling!... Ez a helynév megrendítően hat min-den igaz magyarra. Lehetetlen rá nem eszmélnünk, hogy itt szenvedett a „legnagyobb magyar“, gróf Széchenyi István is tizenkét keserves esztendőn át, mígnem 1860 április 8-ik napján saját kezével men-tette meg magát kínjaitól.

Ugyanott kínlódott, noha csupán három eszten-dőn át, szörnyű őrzégek ádáz elszenvedése közt, a magyar földön született s magát hű hazánkfiául valló Lenau, a német lantos költők egyik legnagyobbja.

Mennyire nem az én túlzásom, hogy őt hű ma-gyarnak vélem, azt egy idézettel is bebizonyíthatom.

Anastasius Grün, valóságos nevén gróf Auersperg

Antal, aki szintén a német irodalom büszkeségei közé tartozik, mint költő, satíra- és drámaíró, aki még szabadelvű osztrák államférfiúként is kitűnt, — így ítéli meg költőtársát, Lenaut:

„A tüzes érzelem, a keleti képekben pompázó képzelet, az erős szólamok és hyperbolák szeretése, valamint bizonyos kevély vonás valóján: félreismerhetetlenül rávall benne a magyar honosra“.

Mindezek után bizonyítsa felfogásom helyességét maga a mű, melyben a költő, Lenau, saját egyéniségét és lelki világát megrendítő őszinteséggel, valamint örök mélabúval fejezi ki.

Budapest, 1931 június 2.

A mű fordítója.

LENAU: FAUST

HAJNAL

Betündökölve a magas hegyet
Vidám derűben fénylik napkelet.
Egy merész vándor, íme, nekivág
S szinte röpülve szirtről-szirtre hág.
Faust, mi ragad a bérertetőre téged?
Tán azt hiszed, ott szétfoszol kétséged? —
Pedig a mélyek ködhomályba vonnak,
S a kétség nem hűtője homlokodnak.
Óh, lelj vidúlást ragyogó napfényben
És gyermekében, a csendes növényben.
S nézd, a pacsirta ott leng egyedül
Az égbe nyúló havas csúcs körül!
Hagyd, hogy sziveddel bérci szellők játszva,
Megenyhülésre leljen képzelt gyásza,
S ne túrd, hogy lángja egekig repesve,
A teremtésnek titkait keresse.
Óh, ne akard magad Istenhez mérni,
Míg földi sorsod vágyni s el nem érni.
A földi lény sovárg csak másfelé,
Isten szerelme ezt így rendelé.
Ha majd elérsz az ígéret földére,
Öröm lesz burkodat levetni végre! —
Hiába mind! Mohón kérdezni egyre,
Meg nem nyugodva törni szirtre, hegyre.
Már sok növény a földjéből kitépve,

Meg sem tekintve hullt alá a mélybe;
 S hány kő felkapva s messze dobva, törten
 Szenvedi kínját mélységes gödörben.
 S a kutató kéz szétszed sok rovar,
 Mert az magáról szólni nem akart.

Im áll a vándor, harangszóra vár,
 A völgyből kezd is felhangozni már,
 Majd ezzel együtt szentegyházi ének,
 Hol halk, hol élénk a vándor fülének.
 Im, ez figyel a két hangzatra jól,
 Mígnem alá a szakadékba szól:
 „Mi ráz meg? Új vész dúl a völgybe' lenn!
 Borzalmas, még nem ismert gyötrelmem!
 Hitem utolsó szála most szakad,
 Szivemre a zord szellem ráakadt.
 Óh, fel a völgyből jaj-szavai szállnak
 Vészbe sodort kesergők csapatának!
 Azok a völgybe gyült zarándokok,
 Kik a templomnál térden állnak ott,
 És mind a vezetőért kiabál,
 De nincs már, aki arra rátalál.
 Ima, sírás, szitok — hiába mind,
 A vezető nem, nem lesz itt megint!“ —
 S tovább törtet fel a meredeken
 A hegy vendége bűtől betegen,
 Szirten, hol vészes útra sem talált,
 S a zerge is kétséggel ugrat át.
 Nem érnek fel már hozzá völgyi hangok,
 De tompa dörgés jósolgat vihart ott.
 Most lábánál a buzgó kérdezőnek
 Zúg dörgedelme a fellegmezőnek.
 Amíg azt mind' több villám szeli át,
 Ó a felhők éjébe lekiált:
 „Én már sötét gomolytokból kiszöktem,
 Lábam alá hiába gyülemlétek;
 Tűz-nyelvöltögetéstek is mögöttem,
 Rabul sem ejt hatalmas szellem-éjtek.“ —
 Most lazult köre lép és az vele

Együtt csúszik a szirtes mély fele,
 Ám egy erős kéz, hogy megmentse őt,
 Hozzá kap még a zuhanás előtt,
 S ő egy sötét vadász szemébe néz,
 Ki a szirtfoknál fordul s elenyész.

LÁTOGATÁS

Faust és famulusa a bonc-teremben egy hulla mellett

FAUST

E hulla ha nevetni tudna még!
 Minő kacajba törne ki legottan,
 Mert boncolásunk tudós céljaként
 Csak élet-kérdést fürkésünk a holtban.
 Barátom, lomha késünk nem megy sokra,
 Nem lel rég elhagyott életnyomokra.
 Ha már a felriasztott vad kiront
 És át is szelte már az Acheront,
 Hogy ott csapázzam, hol csak erdőt látok,
 Úgy rémlik, hogy a majmoló bolond
 S a kutató balsorsa közös átok.
 Ez a sűrűben nem vadászai gond.

WAGNER

De mégis csak a böles rendeltetése
 Nekem legméltóbb a dicsőítésre.
 S ha messze is a cél, hová mi vágyunk,
 Sok színvalót elért már tudományunk.

FAUST

Te tudsz boncolni, de az életet
 Baromnál jobban még sem értheted.

WAGNER

Csak tréfálsz, Mester; mily gyönyör az nékem,
 E friss hullán sok új tapasztalat;
 Hány finoman szőtt és csodás alak
 Szövődik össze új egységbe szépen;
 E rész itt szolgál, úr emitt e rész,
 S egy célra hatva, szerves egy egész.

FAUST

Am boldogítson mélységes tudásod,
 Hogy amíg egészségben élt e holt,
 A szája tátva élelemre volt
 S megrágta azt, míg foga el nem vásott.
 Az sem költői rege csak számodra,
 Hogy emésztésre volt rendelve gyomra
 S adott esetben, hogy a célt elérje.
 A májból hullt rá cseppenként epéje,
 Hogy a nedvek a körforgást el ne vétsék.
 Ravasz tudós kérdez sok ilyet el,
 Mit a bölcsesség még sem hihet el,
 S éhen marad bármily csekélyke kétség.

WAGNER

A néma természet becsült nekem;
 Öröm rálelni bármi halk jelére,
 Igaz hálára késztet szívem érte.
 Csak nézd, ez ágbogas idegeken
 Fut minden eszme át és érzet,
 Mit örök lelki hatalom vezet.

FAUST

Sokszor virrasztám át a hosszú éjet,
 A néma hullát nézve szakadatlan
 És bölcs rendjét az ideg-szövevénynek
 Homályos úton szorgosan kutattam;

S ha pillantásom rá is bukkant végre
 A beidegzés szerves gyökerére —
 A hívságos hév messze ragadott:
 Hisz' én ama tudás fájára leltem,
 Miről a biblia már hírt adott;
 A gyermeklélek álma ez, betelten.
 Míg árnyat vetnek rá e lombos ágak
 És édenkerti lágy szellők fuvalltak,
 Hallám zenéit bűvös madárdalnak,
 Mint kedves hangját szebb és más világnak.
 De már ha lelkünk egyszer felriadt
 S kínokban él a gyötrő vágy miatt,
 Hogy a fa édes termését letépje,
 Menthetlen szét van dűlva már a béke.
 S én a gyümölcsért egekbe kiáltok,
 Ha eltaszít is minden isten-átok!

MEPHISTOPHELES

Hirtelen belép kóbor diák alakjában

Ha-ha! A boncnok úr mily finom fajta!
 Így hát a vesztett éden tiltott fája
 Átültetődik, bár kacaghat rajta,
 Mint gömbmirigy a böles koponyájába!

FAUST

Ki ez, kit a sors ide most bevet?
 Éjfélütött az óra már előbb,
 S ez már az ajtónál is rám nevet.
 A szemtelen gúny erre ad erőt?
 Én álmod láttam regéül elmondva,
 Vesztett édenel elveszett a mult
 S az igazság-fa —

MEPHISTOPHELES

csakhogymindenmonda
 Hazugsasamultszelétőlidefujt.

Bocsánat, késtem s így betolakodtam,
 Orvos vagyok s már gyógy-sikerem sok van.
 Okos társakkal elmul egy éj gyorsan,
 Míg vizsgálódunk az emberi sorsban.

FAUST

Emberi sors: e szó mily iszonyat!
 Minden keservét átál szenvedem.
 Anyai öltől sírig mint vadat,
 Fátylas idő űz s nyugtom nincs nekem.
 Ur az időn a titkok nagy hatalma
 S kérdéseimre választ so'sem adva,
 Ha csüggedés, ha átok van szavamba',
 Tovább taszít az élet-éjjelen.
 Erők dandárja áll bensőmben résen
 Bús makacsúl s tüzes tettekre kész:
 Mély titkú dolgot tervez vakmerésem,
 Mit nem tud s nem akar a lelkes ész.
 Így önmagamból én kizárt vagyok
 S ingerlő kétkedésem mind' nagyobb.
 Jött-ment gyanánt, hazátlan s céltalan,
 Szédelve és botolgva tengerek-lengek
 Sötét mélységiben saját szivemnek
 S e szirt-világ előttem zárva van.
 Az öntudat szűk útján ing a léptem,
 Amíg szivemnek verni tetszik épen.

MEPHISTOPHELES

Erőid edzett fürgesége bánt csak,
 De nem szabad, hogy műhelyükbe láthass!
 Mit bánt a gond ügyes erőid végett,
 Ha éltetően szolgálnak ki téged?
 A lélek úrként mindent elfogadhat,
 Amit alantas szolganépe adhat.
 Baromtenyésztés nem az urnak dolga,
 Szántás-vetést is jobban ért a szolga —
 S magadnak is mért furcsa szenvedélyed,
 Hogy itt e hullát boncold és metéljed?

FAUST

Ki vesztett tárgyért szobáját felturja,
 Hogy azt meglelje, visszafutkos ujra,
 Hiába, nem lelé meg soha ott,
 Bármennyiszer is visszafutkosott.
 Efféle visszafutkosó szokás
 Így lett nekem a hulla-boncolás,
 Bár búze nékem átkozott marad.

MEPHISTOPHELES

A hullán táplálkozó tudomány
 Nem érdemes rá, igazad van ám,
 Hogy háborgasd vele az orrodát.

FAUST

De mégis, mért emészt el lelkem lángja,
 Olthatlanúl új ismeretre vágyva!
 A tudás semmi, de ha mentség nincsen,
 Mért zúz a kétség kínozó bilincsben?

MEPHISTOPHELES

Derék uram, benned kedvem telék,
 Vigasz gyanánt neked egy szó elég:
 Teremtőd ellenséged; el ne dülj,
 Éjt vont körüléd ő kegyetlenül,
 S hogy jajjaid ne ériék fülit el,
 Elbujt zugába s gúnyosan figyel.
 Az ellenséget kell neked merészen
 Megkérdened, ki ő, minél korább,
 S kilesned jól elsáncolt táborát,
 Hogy tenmagad légy támadásra készen.
 S ha már az ellen titkát mind kilested,
 Könnyebb merésznek lenned és ügyesnek,
 S a konok hallgatás-erőd előtt,
 Ha izgul s mozdul, szóra készted őt.

Vagy át kell tengned ezt a földi léte
 Türelmesen, tompult barom gyanánt,
 Vagy elszánt férfiként kell tette kélned
 S kivívni igazad a vétken át.
 A hit hunyász, kérdésre so'se' késztet,
 Jámbor tinó, gyöpöcskén legelészget,
 Kérődzik aztán; — ennek ilyenformán
 Az az igazság nem nőhet ki orrán.
 Amit embernek ama zsarnok ad,
 A végzetes talány-parancsolat
 Bűnökre szól csak és rettegtetésre
 S olvashatón van a szivekbe vésve.
 Ha megfogadni mernéd ezt a tétet,
 A kétségből szavam kimenthet téged.

Eltűnik

WAGNER

Isten segíts! — ki volt ez idegen?
 Hová lett? most is borzadok szaván még;
 Kezemben reszket késem is nekem,
 Bezárt ajtón jött s tünt el mint az árnyék.
 Mily arc, fakón üli a dermedet,
 Tűzpillantása rémesen meredt!
 Óh mennyek, szabadításért könyörgök,
 Kísértő járt itt, úgy hiszem, az ördög.

Keresztet vet

A KÖTELEZVÉNY

Az őserdő sötét vak éjiben
 Ül Faust mohlepte korhadó fatönkön;
 Új és igaz kincsért ás lelke rögtön
 A gondaknának útvesztőiben.
 Szeme lehúnyt, marka ökölbe zárva,
 Ezt homlokára göresösen szorítja,
 Mint hogyha az lelkének volna nyitja
 S gond börtönének nyomná esontfalára.

Tompán borongva ül órákig ottan,
 A kétség kínja büként ül szívére
 S az ősi tölgyek némán összeérve
 Fejük csóválják elcsodálkozottan.
 Faust most felugrik ültéből riadva,
 Az erdő résein jár szem'világa.
 Miként a villám cikázik haragja
 És szitkozódva így kiált a fákra:

„Susogó átkos faj, beszélj nekem!
 Mondd meg: hogy mi az élet s a halál mi,
 A választ lelkemért kell megtalálni,
 Ha meg is fúlok saját véremen.
 Anyai emlőn csüggesz, te, fa-faj,
 Abból csurog a titokzat-ganaj
 S ezt szopja a ti mély gyökeretek,
 Hogy erről aztán se' beszéljetek.
 Amíg lombdíszben álltok, susogástok
 Együgyű összevisszaság csupán;
 Télen, mikor már légbé nyúlva álltok,
 Csak ágatok zörög le ránk bután.
 Sudáratok magasba törekvése
 Azért van, hogy gúnyolva szívem' sértse;
 Korona, ág, kéreg, bütyök, virágok,
 Lombsuttogás, s a hervadás is áldott
 Sok változatban, évadokra osztva,
 Csak őstalány-vacak fordítja rosszra.
 Minden teremtmény hallgatag s konok,
 Mutat, de veszt is igazság-nyomot;
 A bájos szökevényt, ki ide libben
 Rejtelmesen, hogy ismét tova szálljon,
 Örökké dermedt kristálykőzetekben
 Belérögzítve, — én meg nem találom.
 Csak a bolond kérdezget állatot:
 Hogy él, fal, szül, szopik s mint lesz halott.
 Nem állok én a forró vágynak ellen,
 Hogy a teremtő ősválót megleljem.
 Rendeltetésül én azt érzem,
 Hogy lényegem gyökérig megragadjam;

S gyűlölködhetem, de el akkor se hagyjam.
 Hadd érjen el a bűnért végzetem.
 Iszonyu rém e kétség zűrzavarja,
 Bensőmben őrzöng kérdések viharja,
 Halálcsend künn, a válasz elmarad —
 S tagad örökké a zord akarat.

SZERZETES

Az erdő homályából kilépve

Kérdőre te ne a teremtményt vonjad,
 Mert az nem olt el soha tudásszomjat.
 Mit lázongsz durva duzzogó kebel?
 Meghallgatást csak ima érhet el.
 Szunyogdöngés, mit mennydörgésnek érzesz:
 Nem ér a kegyelem nagy Istenéhez.
 Ha szenteket ismerni s látni vágyol,
 Előbb gyűljön ki lelked égi lánggal,
 Erőiből értsd meg hatalmas voltát,
 Óh, akkor ő is áldóan hajol rád!

FAUST

Ha együtt kell tekintenem,
 Hogy ő a látott kép s a szem,
 Ő magát látja, engem nem,
 Úgy házamba sem engedem.
 Aláznak zavart imádságok,
 Én neki mégis ellentállok;
 Csak egy tudás hoz boldogságot nékem:
 Hogy hozzá nyűgző láncát szerte tépem.
 Magam vagyok, s az énem a sajátom,
 Gyűrűs gát környez, zúgnak tengerek
 S a rám tornyosult hullámot úgy látom,
 Csak harmat az, s a part gyöpén remeg.

SZERZETES

Őt csak erőin át ismerheted meg,
 S az egyházzal kell szövetségben lenned.

FAUST

Ki vagy, barát s mért jössz zavarni éngem?
 Ismert s gyűlölt nekem a jámbor régen!
 Cingulumod akarnád álnok módra
 Reám hurkolni, akár egy csikóra?
 Gúnykacajom csak azt feleli rája:
 Nem, nem, te Bábel rút és vén rimája!

SZERZETES

Romlott világfi, vissza az egyházhoz!
 Éretted az anyai gonddal áldoz,
 Oszlatja kínod s kétséged baját,
 Mely öntudatlan segélyért kaját.
 Óh térj meg és várj vigaszt az egyháztól,
 Mely beteg szíved kórjából kiápol!
 Testvéreid áldnak s megvédnek téged,
 Ha rád rohannak a vad ellenségek.
 Az üdv-egységbe téged így emelne
 Az Úrnak lelke s éltető szerelme.

FAUST

Alélt és nyomorult is a csapat,
 Amelyben egy bölcs férfi sem akad.
 A tan, mely nem adott szavamra választ,
 Sokunk szavára tán visszhangot áraszt?
 Ugy véled, fussak az egyházba át?
 Ments Isten! ilyet csak az igric merne,
 Ha telve látná az ivószobát.
 Kotródj barát, hogy te se légy terhemre.

Ismét egyedül

Azért alkotta a világot
 Isten, mert őneki hiányzott?
 S az alkotásra Ő, az Isten bizta,
 Hogy tévuton Istenhez érjen vissza? —
 S vajjon mélyéből ős odúknak,

Hol isteni csírák aludtak
 S volt fejlődésre alkalom,
 Tört fel a szellemhatalom?
 S a szeretet e gyűlölség virága
 Így termé Istent e világra? —
 Egész világunk csügg ezen,
 S én éppen ezt hiába kérdezem.
 Komoly kérdés: fel vagy le fut?
 Hogy tudjuk, meddig merre jut.
 S mily fontos kérdés, nagy komoly:
 Mint fut ki, már ha eddig ér?
 Istentől az Istenhez vissza foly?
 Ki forrásához vissza sose' tér?
 Így tékozlás csak minden élet,
 Szolgálva ama dús javát,
 Ki mindent bír, de mit sem ad;
 S gyors feledéssel ér ez véget? —
 A temetőbbe, ha benézhetek
 S látom a sok sírt s emlék-köveket,
 Azt gondolom, itt a szerencsejáték
 A feledésbe mentek súlyos kára,
 S mintha csak egy üres csapszékbe látnék,
 Hol még az asztalon teng néhány kártya. —
 Mi ez? — Boldogtalan szerelmi végzet,
 Mit sok szegény szív megtörésig érzett;
 Ilyen szerelmet nem ismertem én,
 S mert földi nő még soh'sem lett enyém,
 Mennyből kizárt, elnémitott
 Igazság szeretője lettem én,
 S ha már nekem a menny úgy sem nyitott,
 Jobb lesz nekem a poklok fenekén.

*

Kimondta Faust borzalmas szavait,
 Aztán egy könyvet messze elhajít,
 Egy fakult írást forgat e helyett
 S abból felolvass egy bős levelet.
 Az olvasott rész sürgető, kesergő,
 Ágbogait borzolja rá az erdő.

Faust szerte néz, majd a sűrűbe les be,
 Hogy lássa mit takarnak el a fák ott,
 Vagy tán a rég várt bujkálót keresve,
 Az-e talán, kit ő már egyszer látott?
 Az!... és kilép a fák mögül, merészen
 Lobban a láng fel éjsötét szemében,
 Az ördög, biztos prédájára vágyván,
 Biccent fejével s úr lesz Faust magányán.

MEPHISTOPHELES

Faust, ismersz? az orvos vagyok,
 Ki ama hullás éjjelen,
 Mikor a kedved elhagyott,
 Vigasztalódul volt jelen.
 S a vadászt szintén ismered,
 Ki, hol a bérccsúcs meredek,
 Mint mentő kapja el kezéd?
 Megállít s biztosan vezet —
 S míg rémülsz s dermedten felállasz,
 A szirtnél fordul — s eltűnt már az.

FAUST

Ismerlek, s nincs köszönetem,
 A zuhanás lett volna jobb nekem.

MEPHISTOPHELES

Pajtás, szép benned az erő —
 Verhet a mennykő s zivatar,
 Te szirtről szirtre törsz elő,
 Ha vonz virág, kő, gaz, rovar;
 Tüzes szerelmi lángban égve
 A rejtelmes menyasszonyért,
 Ki rád se vetné a szemét,
 Te markoltál a szirt kövébe,
 Mely jégcsapnál se biztosabb,
 És bátran fenntartván magad,

Vérezve is kivívtad azt,
 Hogy súlyodat hozzá tapasztd.
 A sovár erély, mely benned ég,
 Hogy nekem tessél, épp elég,
 Mert, ki halódva sem könyörgött,
 Azt méltán menti meg az ördög.
 Nézd, vércsepp van még markodon,
 A bérci jég nyeshette át,
 Frigyünkhöz illik ez nagyon,
 Most kötelezvényt írnj tehát.
 Fel, bíbor-vérrel, ne vitázz,
 Ird le e báj-szót: *Veritas!*
 De mi a földön ott hever,
 Dobd el, vagy engem kerget el;
 Könyv az, ne báméskodj oda,
 S nem átkozod s rugod tova?
 Ami a fák közt pattog ottan,
 S én úgy látom, hogy te is hallasz,
 Az tűz, amit magam gyújtottam
 S mi abban ég, ős papir-rongy az.
 Óh, dobd belé az undok tékát!
 A sok zsoltárt és imádságot,
 Történetecskét és profétát
 Hadd falják fel a vidám lángok.

FAUST

Ha az irást el is vetém,
 Most fájó szívvel nézem én;
 Sorai nékem most is drágák.
 Míg lapjain most szellő jár át,
 Zörején egy-egy levelének
 Sok elmúlt év visszhangja ébred;
 A biblia még int a jóra,
 Imára és szent énekszóra,
 S panasz sovárg az intő hangban,
 Ébresztve gyötrő aggodalmam.

MEPHISTOPHELES

Eh, az ima csak lenge szél,
 Ha férfi vagy, jobb talpra állnod,
 Vagy téled megvetéssel válok;
 Gyerekekkel ördög sem beszél.
 Az írást, mely neked rég drága,
 Siess és dobd hamar e lángba!
 S ha már elégett, hamvait
 Vezeklőn szórd hajadra itt,
 S hamús fejed, ha lehajolt,
 Gyónd meg, hited mily buta volt,
 Az igazság mily szelíd s gyáva;
 Míg üttered tűzzel ver érte,
 Az megfut s elbuj, magát féltve,
 E disznóbőr-kötet odvába.
 Illően, csöndes szeliden,
 Hol aztán végkép elpihen.

Verd homlokod, Faust, egyre verd,
 Hogy ostobán remélni mert;
 Csak álmod volt, hogy a történet,
 Bár rég levedlé üde zöldjét,
 Friss még, s az élte szép öröklét,
 S még mindig új gyümölcsöt érlett,
 És ezzel szívet is táplálhat,
 Mert egyszer egy halott feltámadt.
 Óh törd-zúzd holtig szivedet,
 Mert az buta s folyton szeret,
 S mit e lapok rád parancsolnak,
 Szörny kegye, mind ős zsarnokodnak.

FAUST

Az Urat kellőn szeretem,
 De az igazság több nekem.

MEPHISTOPHELES

No, Faust, nincs bölcebb kezdet ennél,
 Igazság — ezzel sokat nyernél.
 De a tűz nyelvét ölti ránk,
 Szent tápra éhez már a láng,
 Belé vele! Belé vele!
 S rabszolgaságod ég bele.

FAUST

tűzbe veti a bibliát

A hit ne csaljon többé lépre,
 Már ég; legyőzve a varázs;
 Vigasza füst volt, nem parázs,
 Most hamva szállhat csak a légbe.
 Még akkor végzém így el én,
 Mikor varázs-szóm hitt elém.
 Ma késő lenne elgondolnom,
 Hogy szép bűbájjal csalt szívem
 Tétova gyáván botologjon,
 S ne szóljak bátran így: igen!
 Férfi vagyok, szeretetemben
 Mint férfi megrendíthetetlen,
 Szeretek életre-halálra,
 Az üdvbe vagy pokolra szállva.
 Nos, mondd ki végső pártfelem,
 Az igazsághoz érsz velem,
 S szemébe néznem is szabad?

MEPHISTOPHELES

Igen; de kössed le magad.
 Hanem az még jobb volna tán,
 Ha kötve lógnál ott a fán,
 Vagy, ha neked még ez korán van
 És inkább jársz a föld porában,
 Károsnak látnám én is azt ma,
 Hogy, Faustom, ott lógj felakasztva.

Abban veszett el fele élted,
Hogy okoskodtál, fontoskodtál,
Studium-odvad rabja voltál,
S nem cselekedtél s nem volt kéjed.
A nőket meg sem izleled,
Nem döfted át ellen szívéd.
Igy még nem izleled meg itt
Az élet legfőbb élveit.
A lét java csak ennyit ád:
Szeretve kisdedet nemezni,
Majd bosszuálló tört hegyezni
És emberszívet döfni át.
Nemzeni kéjjel, döfni mélyre:
Az emberszív északja s délje;
S ha abban tengne még egyéb,
A csira már csak csökevény,
S ebből a rügy már felemás rajt,
S vagy nemzést, vagy agyoncsapást hajt.
Balga bolond vagy mindmaig;
Eztán mi légy, nos halljad itt:
A vén zsarnok a földi fajta
Embert kegyes igába hajtja,
De mégsem tiltja el nekem
Vadászni e területen.
Szánd el magad és légy a társam,
S én végül ennek hasznát lássam;
Éltemre mondom, így eléred,
Hogy az igazság lesz a béred;
S hír, becsülés, pénz, hatalom,
S más érzékesiklandó vagyion.
Viszont megérteti az ész,
Hogy lelked az üzletbe vész.
Csak hadd vérezzék a kezed,
Az egyességhez ez vezet.
Igy, mert a vágyunk egybe olvadt,
Vedd tőlem át e kakastollat,
Mit az erdőn láttam meg én
Pünkösd-vasárnap reggelén,
S egy orv-vadásznak kalpagát,

Kinek szívéen golyó csap át.
 Néztém e csinos esetet:
 A tolvaj lombrejteken ül
 S a vadprédára vár, hevül;
 De négy vadász meg rá lesett,
 Ő neszt fog, lő, nincs ok hogy várjon —
 S a négy vadászból meghal három.
 Még egy lövés, ő porba hull
 S meghal feloldozatlanul.
 Mi baj, Faust, mért vagy halavány,
 E tréfa szíved bántja tán?

FAUST

Eh, csak a kakastollat add,
 Rossz élceid tartsd meg magad,
 A túlzott sózás durva íz.

Figyelmesen nézi a tollat

Szegény kakast a szerelem
 Tulsága öl meg hirtelen,
 S engem e toll pokolba visz.
 Im, a kötést aláírom,
 Mert már a kételyt nem birom.

MEPHISTOPHELES

Faustom, helyes, köszöntelek,
 S még víg találkám lesz veled!

AZ IFJUKORI BARÁT

FAUST LAKÁSA

Gróf Isenburg Henrik és Wagner famulus; később Faust

WAGNER

Már meg se' fogja őt ismerni;
 Megváltozott egész valója,

Minden vonás kivallja róla,
 S nem mondhatom meg, e keserv mi.
 Mintha rom lenne már bensője
 S ezért a kedve tovaszállt;
 Sötét, nem hallok én se' tőle
 Baráti jó szót heteken át.
 Szivem, utóbb akárhogy fájhat,
 Rákényszerít, hogy tőle váljak.
 Ő kedvelt és tanított engem,
 Nehéz lesz szava nélkül tengnem.
 Jaj, hogy ily nagy tudású férfi
 Képes szívét így szerte tépni!

ISENBURG

Bizony, Faust régen elsodródott tőlem
 S azóta hírt sem hallék róla bőven.
 Tán évtizek is elröppentek,
 Hogy kedves Faustom és magam
 Jártuk bölcs iskoláit Wittenbergnek,
 Éjjel pedig a koresmáit vigan.
 Emléke bennem az maradt,
 Hogy nagyon vig volt, szinte vad.
 Első volt; nagy nemes erő
 S törvényül csak ezt ismerő!
 Hej, az öreg professzoroknak,
 Kik töppedt balgasághoz szoktak —
 A hallgatóság örömére,
 Tanát, mely úgy meredt az égre,
 Mint kis eszek vár-menedéke,
 Mily könnyen fujta ő a légből!
 Lelke kutató akarás
 S feltör fénye a csillagokba,
 S szíve nemes izzó parázs,
 Ha egyszer kardját már kivonta.
 Ily férfit nem hajlít soha
 A kor sem; s ha lábai alatt
 Zsákmány szalad, nem nyúl oda;
 Ő aki volt, mindvégig az maradt.

S ha majd hozzá lép a halál,
 Dolgát remegve végzi el,
 E lator is sápad, megáll,
 Mert az király, kit ölni kell.

WAGNER

Mégis egészen másnak nézem őt,
 Mint néhány hóval ezelőtt.
 Bölcs tudományt már nem mível,
 S nem ismervén kötelességet,
 Nagyra van önerőivel.
 Élte sötét ösvényre tévedt,
 Ezen már nem leszek kíséret,
 Többé követni sem kívánom,
 Mert ilyen tréfa nem visz üdvösséghez.
 Így, bár ellenzi barátságom,
 Én válok; Istenem, pedig nehéz ez.

ISENBURG

Barátja vagy, nos hű maradj,
 Ó zord szeszélyt majd abbahagy.
 Vágyva várom, bárcsak lenne itten!
 Ölelhetném így két karommal,
 Hogy megküzdhessen búval, gonddal,
 És téged így megszégyenítsen!
 Igaz barátja én valék,
 Nem ismert jobbat soha még.
 Meglásd, ha én szólok szívéhez,
 Megint új életkedvet érez.

WAGNER

Erre, sajna! nincs remény,
 Mert az öröm gyors lábakon jár;
 Ó elbocsájtá s messze van már,
 S nem éri el sem ő, sem én. —
 Nézz csak ez eltört cserepekre,

Mind alkimista készlet roncsa,
 S ő törte el, meg is taposta,
 E vak düh dönt engem keservbe!
 Ha megjön késő éjjelen
 S én virrasztok a tűzhelyen,
 Turkálva vígan a parázsban,
 Hogy vasamat vörösnek lássam,
 Ő akkor bőszerűn kitör:
 „Az egész természet se' más,
 Mint emberkín kigúnyolás,
 Csak összeesküvői kör;
 Tagjai a titkot állják,
 Egymásra mind folyton figyel,
 Hogy ne áruljon semmit el,
 Így érik el a tüzes máglyát,
 Mártírhalált is némán érve.“
 S amint üvöltve ezt kimondta,
 Fióla, lombik és retorta
 Egyszerre tört ezer cserépre.
 Uram, ily elborult szívet
 Reményre bírni nem lehet.

FAUST

Belép és Isenburghoz siet

Óh, ifjuságom hű barátja,
 Isenburg! Isten küld ide.

ISENBURG

Faustom!

Ölelkeznek

WAGNER

No lám, az Isten szót kiáltja
 S nem vette végre semmibe.

ISENBURG

Faustot figyelve

Csapás ért élted folyamán,
 Faust, s tán azért vagy halavány,
 Rég nem valánk együtt mi már.

FAUST

Óh hívem! te végső sugár
 Napomban, melynek estje itt van!
 Halvány bizony, — mert mérget ittam.
 A kétség nagy mérgét bevettem
 S az átkos kockát elvettem.

ISENBURG

Nem, nem! ne úgy legyen, mint véled,
 Neked öröm lesz szépen élned.
 Hogy el ne pangj itt egyedül,
 Szerez bájos nőt hitvesül.
 Óh, nem tudod még, hogy mi az,
 A szeretet mily fény s vigasz.
 A világ ha megbetegített
 És megrendíté a hited,
 Szerető nőd szemébe nézz —
 És tompa bűd is elenyész.
 A világ szeme ott lesz rajtad
 És az a hang is mind elhallgat,
 Mely téged az örvénybe csábít
 S Isten megint reád világít.
 Óh, hagyd, hogy atyai szívének
 Fénye tavaszra keltsen téged.
 Mi biztosabb? ... amit vetett
 A tudomány avagy a tett? —
 Könnyű vetést elfú a szél;
 S a tetteből gyermek sose kél;
 Fürtjeit nem simogathatod,
 Nem lehet szép szemébe nézned,

Becézve nem szólíthatod
 S sziveden langy fejét sem érzed.
 Én már tudom: gyerek *s anya
 A földi élet fő java.

FAUST

Nősülni soha ne akarjak.
 Én dacos vad küzdésben élek,
 Eremben a vér átkos méreg,
 Nem óhajtok hasonló sarjat.
 Szerelmes hű nőt sem kívánok,
 Szivem csupa békétlen átok.
 A nő, kit szivem nem utálna,
 Jó lenne, s frigyben oly erővel állna,
 Melyekkel küzd átkos dacom;
 Ily ellentétből soha sincs haszon.
 Ha az élénk színű rózsát
 Kemény tölgynek ágába szemezed,
 Úgy hat arra a kemény hánccs,
 Hogy rút lesz s színtelen setét.
 S ha e világ szűk börtön is nekem,
 Ne kérdezd, barátom, soha:
 Leszek-e olyan ostoba,
 Hogy magam bilincsbe vettetem?
 Végeztem minden szerencsémrel,
 Nem terhellek mint hű barátot,
 Nehogy elérjen súlyos átkod,
 Kinek esküdtem éltem én el.

ISENBURG

Óh esküdd egy hű szívnek el,
 Mely nyugtot másképp úgy se' lel;
 Gondolsz hugomra még, Teréziára?
 Kis gyöngye lánynak ismeréd,
 S ő még ma is eped feléd,
 Emlékedet szívébe zárva.
 Ma úrhölgy már, dicsőn fejlődve

A szép szász szűzek legelsőbbje,
 Lelke hívó, hú szíve menny,
 Ha szereted, tiéd legyen!
 Mikor én súlyos beteg lettem,
 Éj-nap virrasztottál felettem,
 Nagy tudományodé az érdem,
 Hogy napjaim tovább is élem.
 Te az én éltemet mentéd meg,
 Én életed békéjét óvom,
 Így szerencsénk is közössé lett
 S egymáshoz fűződünk e módon.
 Mily gyönyörű jövő ragyog ránk!
 A szeretetnek s Istenünknek
 Hatalma kötne össze minket.
 Erdei kastélyunkba' lagnánk,
 Mit Isten ád, megosztjuk véled híven
 S örömmel a testvéri szívbén.
 Faust, légy vidámabb s nyujtsd kezed felém,
 Szülő hazámba hadd vezetlek én!

FAUST

Kedves barátom, jöttöd már hiába,
 Nekem hűséged már nem is használna.
 Téged, szép napjaim végső sugára,
 S hűségedet nem tudnám túrni már ma.
 Te szívem sötét éjszakáit látod,
 Iszonyú örvényekbe vetsz világot
 S az mind a poklok mélye önmagamban.
 Te élj! . . . De kell, hogy magam kiragadjam!

*Faust elsiet. Isenburg utána megy, de Mephistopheles
 sötét köddel tölti el a házat, melyben Faust eltűnik.*

AZ ÖRDÖG

Országút

MEPHISTOPHELES

Egyedül, a tovasiető Faustot messziről követve

Az emberen egy vonást kedvelek,
 Azt, ha a sors épp' rajta vert sebet,
 S őt a keserv lágyítja lelkileg,
 Érzéki inger könnyen lepi meg.
 Úgy látszik, ilyenkor, érény, őrséged,
 Mely végre is zsoldon van bérbe véve,
 A kintől részeg és álomba kábul.
 Nagyon megrendült ő a gróf szavátul;
 No, most van Faustom ugratásra készen,
 Szegény fiú már ellágyult egészen;
 Mitől egyébként húzódnék sokáig,
 Hajhászni sebtén maga fogja azt ma;
 Elszórakozni, elbódulni vágyik,
 Zord napjait hogy hamarabb fogyassza;
 Hogy hadd eméssze életerejét
 Halálos mámor, édes szenvedély.
 Elhagyta Krisztust; most kell mielőbb
 A természettől is eltépnem őt.
 Lesz is siker, mert gonddal tervelem:
 Előbb izgassa kéj, mint szerelem!
 Hadd űzzön durva tréfát gyöngé nőkkal!
 Nemezzén így! — A természetes út
 Egyeneséről ez téríti őt el
 S meghasonolva örvényszélre jut.
 Ott éri el a szerelem-csapás,
 Aztán zuhan — és itt a gyilkolás.
 S ha egyszer a természet ellen vétett,
 Gógbül se' hajlik már a békülésre;
 Nem! ő átkozza azt, kit vérig sérte
 S eltép dühödten minden köteléket,
 Ha sikerült nekem, hogy mindaketten
 Úgy érzik: béke köztük lehetetlen,

S énjével ott ül majd ő egyedül:
 A körbe ugrom s én leszek belül.
 Tüzem körülé akkor lángra lobban
 S ő erre-arra fog rohanni abban,
 Mint skorpió, mely önmagát leszúrja. —
 Ez lesz az Égen kínjaim boszúja.
 Fájdalmamat így kell hogy megenyhítsem
 Én, kitaszított, rontó Ellen-Isten.

A TÁNC

Csárda

Lakodalom. Zene és tánc

MEPHISTOPHELES

Mint vadász benéz az ablakon

Itt benn aztán víg a zaj!
 Ez kell nekünk. Ihaj-haj!

Belép Fausttal

Tüzes némbér, telivér,
 Fóliánsnál többet ér.

FAUST

Nem tudom, mi e dolog,
 Minden vágyam fellobog.
 Vérem úgy forr, mint soha,
 Kedvem olyan, hogy csoda.

MEPHISTOPHELES

Tüzes szemed kivallja itt
 Veszettül buja vágyaid.
 Amit lenyügzél botoran,
 Most mind kitör és rád rohan.

Kapj hetykén táncra bármi lányt
S röpítsd a forgatag iránt!

FAUST

Az a bogárszemű amott,
A lelkemig megragadott.
Csábos hatalmú szemiben
Örvény-mélységű kéj pihen.
Nézd, piros arca mily üde,
S mily életteljes a tüze!
Mérhetlenül édes gondolat,
Hogy ajkamat ajkára zárnám,
Mely ég, sovárg, s az öntudat
Ott halna el két gyönyör-párnán,
Mint reng vivódva keble lágyan
Dagadva boldogító vágyban!
Ha átfoghatnám karcsu testét,
Reá kigyóznai beh jól esnék.
Hah! a sötét fürtök kitörnek,
Rend kényszerét nem tűrve immár
S nyaka körül mind lengve himbál,
Mint vészharangja a gyönyörnek!
Órjöngök s elepedek, érzem,
Ha még e nőt sokáig nézem;
S mégis hiányzik még erőm,
Hogy őt köszöntsem vakmerőn.

MEPHISTOPHELES

Fura faj támadt igazán
Az első bűnös pár után!
Ez a pokollal köt frigyvet,
De egy nőcskétől megijed,
Kinek, ha sok is testi bája.
Még tízszeresen több a vágya.

A muzsikusokhoz

Legények, rossz a nyirettyűtök,
 Hogy ilyen álmos nótát nyűttök?
 Keringőt erre csak a fáradt,
 Beteges, béna vígság járhat,
 Az ifjuság tűz vére nem.
 Ide egy hegedűt nekem!
 Más lesz a nóta hamarjában
 S más lesz a tánc is a csárdában!

*

Amint hegedűt kap kezébe,
 Hatalmasan kezd nagy zenébe.
 És jönnek és tűnnek a hangok enyelgve,
 Mint elhaló sóhajok gyönyört lehelve,
 Mint édesded, bizalmas beszélgetések,
 Tikkadt nászéji felnevetések.
 Majd mintha a kélő és szálló hullámok
 Kéjelgőn epedve, rásimulnának
 Mezítlen fürdő szép leány-testre;
 Kiáltás kél most kétségbeesve:
 A leány sikolt segítség-esdön,
 A feltűzelt fickó kiugrik a lesből —
 És birokra, marokra kélő küzdőkül,
 Egymásba fonódnak a hangok is bősziül.
 Küzd a fürdő lány, de végre elbágyad
 És megadja magát a férfias vágynak.
 Amott asszonyt kérlel férfi babája,
 Az asszony megszánja s hevül csókjára.
 Most háromfogású hang zengi vidáman,
 Mi módon kap össze két férfi egy lányon;
 Utóbb az egyik hang némul elveszve,
 Két másik szerelmesen fonódik össze —
 És páros szólamul őrzöngve szállnak
 Fel végső fokáig a hanglétrának.
 S mind tüzeesebb, zajosabb a hang viharja,
 A férfi *tyuhaj*-ja, lány szúzi jajja;
 A búbajos hegedű csábos zengése

Már szinte egy bachanál kör kerengése.
 A falu bandája tán megőrült már ott!
 Ime földhöz vágja a zeneszerszámot.
 S vonzatva a búvös táncörvénybe mind,
 Az egész nagy csárdának népe kering.
 Sápado a színe a döngő falaknak,
 Irigylik, hogy ők is nem táncolhatnak.
 E közben Faust, az már boldogan
 Szép barna párjával táncolva rohan;
 Kezét szorítja, sűg eskűt fűlébe
 És a tárt ajtókon kitáncol véle.
 Át pitvaron, át kerten, csak rajta,
 Táncukat szép hegedűszó hajtja,
 Az erdőig lengnek támolygva ki,
 Halkulnak a zene hangjai,
 S a fák között halódó dallamok szállnak,
 Mint kéjes, hízeltő szerelmi álmok.
 Árnyán az illatos cserjének
 Csábosan cseng a fűlmile-ének,
 A bódult párra tűzként omolva,
 Mintha csak a sátán rendelte volna.
 Őket a vágy mind lejjebb húzza
 S a gyönyörtenger elnyeli zűgva.

A SZEGÉNY PAPOCSKA

Az ivó a csárdában
 Sok táncossal teli
 S legény a lányt vidáman
 Forgatja s emeli.
 Nem a vadász hűz táncra,
 Az eltűnt valahol,
 S oly zajos már a csárda,
 Mint száz eb ha csahol.
 A zenészek padján űlve,
 Vörös szeme kidűlve,
 Egy sötét eb riasztva

Mered a sok parasztra.
 Faust ebe ez: Prästigiár, *)
 Ismeri itt ezt bárki már,
 Most csak a tréfa végett
 Ijesztget emberkéket,
 De biccent immár szépen,
 Farkával int diszkréten,
 Buvik és máris ott van
 S nem moccan a sarokban.
 A víg fickók már feledék,
 Hogy az eb rémnek látszott
 S a lányoknak sem kell egyéb,
 Mint szüntelen csak táncok.
 A zenészek is visszabujnak,
 Már szégyenük pirítja őket,
 És húzzák ismét, nem az újabb,
 De az ósdi kedvelt keringőket.
 Óh, jaj falu! mióta
 Zenéd csak sért fület,
 Elbájoló lehet
 Egy-egy pokoli nóta,
 Mit ha együgyű hallgat,
 Alig köszönti dálnak. —

Most a söntésbe tör be,
 A féltéstől gyötörve,
 A megcsalt vőlegény,
 Mert Faust boldog az ő helyén.
 A kertben őket keresé,
 Az erdőt át meg át lesé,
 A szelek szárnyán jára
 S nem lelt menyasszonyára.
 Azt meg a bánat marja,
 Sebzi az önvád karma.
 Mert bűvös körbe lépett,
 Tüzes csókokban égett
 Ölelkezésre bírva,

* Praestigiator: bűbajos, szemfényvesztő.

Majd abból kiszakasztva:
 Panaszkodik már sírva
 És nem talál vigaszra! —
 Nos bámul a paraszt nép,
 Belépni látja azt épp,
 Kit már úgysis lesett.
 Az jön, mert a kalapja
 Táncközben leesett;
 Búvös palást sincs rajta,
 A légbe szárnyaló.
 „Fogd meg!“ riong „halló!“
 A doktor már körül van fogva,
 Öklözni kész a markok jobbjá,
 Hogy az igaz tant is megértse,
 Sujtsa a bűnöst jégverés le.
 Faustot nem bántja a dolog,
 Csak megvetően mosolyog
 S reájuk dörgi azt még:
 „Csend! veszteg állj, pimasz nép!“
 Erre búbájtól kötötten
 Mind csak ott áll egy tömegben
 Az utolsó mozdulatban
 Dermedetten mozdulatlan;
 Kitátva még a tátott szájak,
 De már bömbölni nem tudnának;
 Az öklök úgy merednek égnek,
 Mintha gyökereket vernének.
 Látva a jobb modor jelét,
 A kővé váltság már elég;
 S Faust a varázst megszünteti
 S a nép sohajt: „Isten neki!“
 Mire szavát Faust keggyel toldja:
 „Mégférnünk békén helyes volna!“
 Most mind lig-lógva így határoz
 S megy babájához s italához.
 Lassan a nép hozzászokik,
 Hogy Faust a társasága;
 A jókedv újra hangos itt
 És mind vigabb a csárda.

A sötét eb csúszik elő,
 Fausthoz siet, kit szível ő,
 És csalafintás tréfát forral,
 Hogy kedveskedjék a doktorral.
 De nyíl az ajtó és belép
 Egy ifjú vándorló elébb,
 S egy csinos nő is véle tart,
 Nyájas, szelíd, kissé zavart;
 Bort kér a pár, aztán pedig
 Faust mellé elhelyezkedik:
 Csak az eb nyughatatlan,
 Szimatol, berzeng, vakkan
 S ismét meg ismét zordul
 A párra fel-felmordul.
 De az imént jött víg legény
 Kényelmesen megül helyén,
 Köszönt a borral szépihez,
 Akit bizalmasan tegez,
 De nőttön-nő a lárma,
 S az aranybor-kortyantgatót
 A hőség általjárja,
 S szépére aztán hull a csók.
 Hő szerelemnek szégyen
 Nem kell hogy ismert légyen,
 Így sejteniök sem lehet,
 Hogy feldühíték az ebet.
 Pedig az ugrik hirtelen,
 Máris az asztalon terem;
 Prästigiar kapkod vadul,
 S ím a legény hajzatja hull:
 Egy fej-fedőcske véle,
 Kerek paróka féle,
 Mely a legénynek szégyenül
 Apportként Faust elé kerül.
 Jaj! és mi van a volt helyén,
 Tonsura — a legény fején.
 Aztán az eb oly csaholást csap,
 Hogy végre is a csapodár pap,

Ki a csárdára rákapott
S némbere is — kidobatott.

A LECKE

AZ UDVAR KERTJE EGY FŐVÁROSBAN

*A király első kegyeltje és ministere; Faust és Mephistopheles
mint tudós, egy fasorban sétálva*

MINISTER

Tisztelt urak, boldog vagyok,
Hogy a szerencse rám ragyog,
Két nagy tehetséget találnom.
Óh, bár lehetne meghálálnom
Azt, mit töletek mi várunk!

MEPHISTOPHELES

Szolgálatodra készen állunk.
Ám a finomabb tehetség
Nem kívánja, hogy fizessék;
Mert magunk-fajta múzsafi
Bérét busásan kapja ki,
Ha, mit teremt fantáziája,
A közjónak oda kínálja.

MINISTER

Fausthoz

Te is, a nagy tudás maga
In artibus, kit el nem érhet
Semmi fakultás csillaga,
Első szavammal arra kérlek,
Hogy a király, ki nászt ül holnap,
Legyen a dísze dicsodalodnak.
Ezért a nászadalhoz illően,

Zengj hévvel és hizelkedően;
 Magasztald fényes szellemét,
 Örök nagy tetteit regéld el
 És hős királyi jellemét,
 S mint szép fiut nagy erejével.
 S méltassa lantod dics-zenére,
 Mint vál a fenkölt nő diszére,
 Zengd el, hogy ennek bája kincs,
 Az is mi van, az is mi nincs.
 Ily árnyalás kivallja hüen
 Úgy a való, mint költött bájat,
 Csak ravasz rejtélyül csináljad
 A nász-éneki mesterműben.

FAUST

Úgy lesz, amint erőmtől telhet,
 Diszítse hát az ünnepet dalom,
 Ha megnyerem az engedelmet,
 Hogy elő is magam adhatom;
 Legszebben mindig az szaval,
 Kinek szívében kelt a dal.

MINISTER

Én magam is szerettem volna
 Szót kapni holnap szép dalodba',
 De most már ez is a te gondod,
 S e szerencséről én lemondok.

MEPHISTOPHELES

Jót állok, jó dal lesz, ne félj,
 Mert helyes ajtón zörgetél.

FAUST

Elmenőben

Megyek, mert még a fenyves árnyán
 A rendelt versek dolga vár rám.

MINISTER

Mephistopheleshez

S te nagy tudós, dicséért, derék,
 Te tudhatsz még sok egyebet,
 Mi terveimhez illenek;
 Nos, add elő eszméidet.
 Míg rendeztem a násznapot
 S nem szóltam, megbocsáthatod.
 Te, az én emberem, te nagy
 Politikus lángelme vagy.
 Engedj ezért, becsült barátom,
 Elméd virágzásába látnom,
 Mit az állambölcös fordít jóra
 És rád vall, boldog kutatóra.

MEPHISTOPHELES

Elsőül, én mondom neked:
 Gyötörni kell a népeket!

MINISTER

No és ha a nép dühé kitör?

MEPHISTOPHELES

Csak két eset van, hogy kitörhet:
 Ha már tulságig elgyötörted,
 S ha gyengül az, aki gyötör.
 Ha ezt világosan nem látod,
 Nincs történelmi tudományod.

MINISTER

Am legyen így, de mondd nekem,
 E bajt miképen mérhetem?

MEPHISTOPHELES

Nektek, nép s ország urai,
 Igaz, böles szót kell hallani:
 Tiltsátok, de ne végletig,
 A nép-ösztön igényeit.
 S csak oly vágyat engedjete meg,
 Amit betöltni könnyű nektek.
 Így a közel jót megragadja,
 Mit messze lát, azt helybe hagyja.
 A vágya hetykén fel se' lobban,
 Mely úgy sincs a hatalmatokban.
 Önáltatást a nép szeret
 S jó módban érzi így magát,
 De végre is elégedett,
 Mert kegyesnek érzi zsarnokát,
 Bár, ha nem lenne láncra verve,
 A buta népség többet nyerne.

MINISTER

Elragadó az alapelve
 És népet boldoggá emelhet;
 Csak elébe ne torlódnának
 Az ellenséges akadályok.

MEPHISTOPHELES

Hatástok legfőbb ellensége
 Az eszme, mely itt ünnepeztül,
 Csavargóul bóklász keresztül,
 S szabadon lenghet fel a légbe.
 Itt honvesztése mitsem ér,
 Mert így a tengert éri el,
 Ahonnan ismét visszatér
 A szabadság tündérivel.
 Szellem-sziget szülé e szépet
 S legbolondabb szó manapság:
 A szabadság! a szabadság!...
 S ezt nyögik s szidják balga népek.

MINISTER

Ily örök ingó gondolatnak
Tartós hatások mint adatnak?

MEPHISTOPHELES

„Tiltsátok, de ne végletig
A nép-ösztön igényeit.“
Óh, ezt a mondást vedd irányul.
A retorták alatt ha láng gyúl,
Az elixírrre kell vigyázni;
Az embert is le kell igazni,
Ha már a tökfejű rabszolgák
Tulon-túl fütik a nép gyomrát.
S ha magát bárki is kivonja
Abból, mi nektek a köz gondja,
Ne szolgáljon mentségül annak,
Hogy csak új eszményei vannak,
S ha írásban szolgálakat oktat
Üdvére emberi jogoknak:
Az ilyen felségsértő átkost
Kell hogy legott agyonesapjátok.
Azt is tanácslom még közjóra:
Censort az ó-kor tette tarta.
Ti tartsatok a gondolatra,
Szükség van ily hős ész-bakóra.
Censor, igen, az még karakter,
Kérlelhetetlen éber bakter,
Fátran szorítva eszmét nyűgbe,
Ő lenne a polgárok üdve,
De jaj! remélt csak mint haszon,
Ez volna fényes vigaszom!
Az árnyban egyszer volt egy álmom,
Amely nekem őt megmutatta:
Hazafias öröm volt látnom,
Mily kedves vizsga arculatja,
Amint futó eszmékre les
S fürkészve burkoló ruhájuk,

Minden redőस्कét átkeres,
 Vajon nem rejtnek-e dugárut;
 Szörnyű rejtelmek mindezek,
 De még szörnyűebb vészjelek
 A szabadságra címezett
 Találka-esdő levelek. —
 E víziókban érezem meg,
 Boldog jövőhöz mi vezet:
 A dandárnyi besúgó kémek,
 S ez prófétaí élvezet!
 A vadász, ha rókára vágyik,
 A rókalyukhoz csapdát állít,
 Hogy a ravaszdi abba lépjen,
 Ha sötét odva bántja már,
 S kandi vágya érzetében
 Az erdők friss lehére vár:
 Így láttam, mennyi vonzó báj van
 A kapuként nyílt emberszájban,
 S a kémek halk beszédeit
 A vád-hálókba mint szedik.
 Politikátok, mondhatom,
 Művészet, az egekbe törve,
 Így lesz erős a hatalom
 S így vál a kormányzás gyönyörre.

MINISTER

Sohajtva mondom, az az éden,
 Mely felvirúl ilyen beszéden,
 Reménytelen az én szememben,
 Átérhetetlen szakadék,
 Ám ez titok, mert fejedelmem
 Lelkisméretben balga még.

UDVARI SZOLGA

Belép frisstőket hozva

Nagymélt'ságu Minister ur, bocsánat,
 Ha zavarom; de nagy az esti hőség,

S így megkívánja tán az illendőség,
Hogy némi frissítővel is szolgáljak.

MINISTER

Mephistopheleshez

Jeles társam, remélem én,
Hogy megizlelni nem mulasztod,
Hisz' ágát magam szemezém,
Ezt a kiváló faj-barackot,
Üde és nedvtől duzzadoz;
Szilvát is válassz, az se' rossz,
Vagy szőlőt (ha az hűsít jobban),
Mely termett kedvelt lugasomban.

MEPHISTOPHELES

Köszönöm, de a nagy hőséget
E kertben nem tapasztalom.
Amit a fickó itt beszélget,
Csak szolgálai túlbuzgalom.
A hűsítőkkal itt az égalj,
Post festum, kissé tetszeleg még,
Hol enged már a napmeleg rég
S a fákról hull az őszi galy.
A bölcsesség is hűlni késztet,
A szenvedély nyomán törő,
Ha volt-nincs már a forró érzet,
Magába dermed az erő
S halálnak fészkei a tagok.
Különben is boszús vagyok
A gyümölcsre, mit gyermek élvez,
S akárkire, ki gyermekké lesz.
Te szádba oly mohón dugod
Barackodat, hogy csurg a nedve;
Tudd meg ezért, mit rég tudok,
Hogy érzésekbe vagy rekedve,
Sőt gyermekesnek is talállak;
Szived még gyermekszív, nos éppen,

Hogy ennek nyomát is kitépjem,
Azért vagyok ma én tenálad.

MINISTER

Tudós, ha nézlek mind tovább,
Keresem másod s nem találom
A hozzád mérhető csodát:
Elfog előtted borzadályom.

MEPHISTOPHELES

Hagyd, pártfogóm, ezt; s nézz oda
És lásd a fickót s adj neki
Rabszolga-mezt, — oly ostoba,
Hogy az bizony megilleti!

MINISTER

A szolgálhoz

Távozz! —

Mephistopheleshez

Igazad van neked,
Ez szolgaságra született,
Barátom, érdekes valóban
S reménykeltő vigasztalóan,
Hogy a tömeg, mert szíve áldott,
Kívánja a rabszolgaságot;
Azt se bíráljuk félreértve,
Hogy könnyű bár neki a rabság,
Viszont nehéz sors a szabadság
És mégis könnyen lángol érte.

MEPHISTOPHELES

Nos, mindezt úgy érted és mondod,
Hogy, jó urak, a vállatokra
Legyen a kormány terhe rakva,

De másokról levestek gondot,
 Kik édes, nem zavart hajlammal,
 Ösztönszerűen, bárha kárt hoz,
 Édelgenek a szolga-rajjal —
 S szerelmetek ezeknek áldoz.
 Ha szavaim nem feleded,
 Viszed mint államférfi nagyra,
 S fejedelmi gondja közepett
 Vigaszfényt így ragyogsz uradra.
 De itt most nem maradhatok már,
 Sietek, mert a doktorom vár.

AZ ÉNEK

*Király, királyné és az ország nagyjai a lakodalmi asztalnál.
 Általános éljenzés és koccintások*

A KEGYELT MINISTER

székéről felemelkedik

Felségték egy intését várja éppen
 A dalnok, hogy e díszterembe lépjen,
 Kit messze országból hivatam én el,
 Ez ünnepet díszíteni énekével.

KIRÁLY

Ki dalnokot hívtál meg ünnepünkre,
 Méltó vagy a mi legnagyobb kegyünkre.

KIRÁLYNÉ

Hogy tartozást a hála megszível,
 Hadd bizonyítsam én e gyűrűvel.

MEPHISTOPHELES

Jótállok, jó dal lesz, ne félj,
 Mert helyes ajtón zörgetél.

Mialatt a minister térdelve átveszi a gyűrűt, Faust gitárral belép

FAUST

Enekel és gitároz

Kapj a húrhoz itt s amott
 S leld meg legjobb dallamod,
 Mégse lesz a durva kéz
 Hízeltő kis dalra kész.
 Ám vendégek asztalán
 Kis mondóka jobb talán:
 Vézna férj! tested beteg,
 Báb nő, lelked nincs neked!
 Így tehát, felségeitek,
 Párul összeilletetek;
 Közmondás, hogy férj meg nő
 Egy test-lélek s egyenlő!

Az asztalnál ülők bosszúsán felemelkednek fenyegető mozdulatokkal, mialatt Faust és Mephistopheles az ablakon át kiröppennek. A minister dühtől és rémülettől megőrülve üvölti, miközben ugrándozik és kezeit tördeli:

Férj meg nő
 Egy test-lélek s egyenlő!

A KOVÁCSMŰHELY

Estsziürkületben nyargal Faust tova,
 Míg ő borong, száguld sötét lova.
 Utján a hullámozó vetések zöldek
 S égbe török az osztrák-földi tölgyek.
 Irányban a lovas nem válogat,
 Hegy-völgyön át hajszolja a lovat.
 Hőséges a tavaszi napsugárzat,
 Tűző hevével lovat is kifáraszt.
 S ez a gondtól tüzelt lovasnak lába
 Sarkantyuját is érzi oldalába.
 De végre is győz a ló akaratja

És Faust itatni egy patakra hajtja,
 Lazít kantárján s a ló eddig érve,
 Fáradtan hajlik az üde víz-érre.
 Most a lovas mosolyg már és kivárja,
 Mily hosszú kortyokat nyel paripája,
 S míg fogain ragyog a cseppek fénye,
 Mint fürdik vízben leomló sörénye.
 Aztán tovább hajt, dombnak fel megint,
 Honnan felé egy falu képe int. —
 Az alkonyi homály mind' mélyebb, mélyebb,
 Nincs hold, so' csillag, csendes, sötét éj lett.
 A ló az itatástól felüdülve,
 Ugy ér a faluig, mintha repülne.
 A házakat már meghitt béke óvja,
 De ég vigan még a kovács kohója.
 Fényesre van a vas izzítva már,
 A pöröly peng, a szikra táncot jár.

FAUST

Belép a kovácsműhelybe

Köszöntlek, dolgos cimborám!
 Lovam egy lába patkót vesztett,
 Te, ki buzogsz későn s korán,
 Minél előbb vasaljad ezt meg.

KOVÁCS

Nemes vendég, köszöntlek én!
 Bizony sok tel ki a kovácstól;
 Kezdi kelő nap reggelén
 S még napnyugtával is kopácsol.
 De jó ez, mert nőm s kisdedem,
 Kiért karom nem csügged el,
 Ha dolgom végre is pihen,
 Hű szeretettel átölel.
 S derék legényeim munkája
 Nem hasztalan igyekezet,
 Mert szintén vágynak mindezek
 A tisztas házastársi ágyra.

FAUST

Patkold meg inkább paripámat
S ne a boldog nászt prédikáljad,
Elég a gyors szóáradás!

KOVÁCS

Bocsánat, ha sok szóm zavar,
A vason ott már a parázs
S a patkó készen lesz hamar.
Durva kovács létemre én
Csetlek-botlok s ez nincs helyén.
De, téged ismerni akarván
És megtisztelni, nóm belép,
Legkisebb kölykecskénk a karján.
Nos, tőlem ennyi szó elég.
Valld be, uram, kicsi e ház itt,
De boldogsága nem hiányzik.

A KOVÁCS NEJE

Uram, köszöntelek alássan!
Engedd, hogy díszed' én is lássam.
Ily ritka vendég becses kincsét,
Amelynek szinte párja sincs még.
Ily remek toll a barret mellett,
S ily dús aranylánc kitől telhet!
Nincs ilyen püspöki nyakon!
S két kezed minden egy ujjára
Jut gyűrű, melyben a kő drága —
S ez egytől-egyig már vagyon!

FAUST

Az asszony és a gyermeke
A jól-tápláltság remeke;
Nincs ellenemre, sőt köszöntöm:
Üdv néked asszony, s te kis pöttön!

KOVÁCS

Kezdem, Uram, a patkolást,
 S ha dallok hozzá, megbocsásd,
 Bár nem szerzem, üdölsz talán
 Egy régi jó kovács dalán.

Enekel, miközben patkol

Lónak, ha jó,
 Patkó való.
 Te messze érij,
 De visszatérj!

Vidd uradat,
 Fel-fel ragadd,
 Hogy megtaláld
 Jó csillagát!

A völgy, a hegy
 Jó lónak egy.
 Ha bánt a gát,
 Repüljed át!

Ki rád felült,
 Azt megbecsüld,
 És uradat
 Égig ragadd.

Lónak, ha jó,
 Patkó való.
 Te messze érij,
 De visszatérj!

FAUST

Jó mester, ha csak úgy forr össze
 Vasad patáival gebémnek,
 Mint bölcs tanoddal ez az ének,
 Akkor nem vágatunk mi messze.

KOVÁCS

De biz', uram, a jámbor áldás-
Kivánatért az útas hálás!
Mert, ha nincs Isten kegyelme,
Ten-erődtől mi sem telne.

FAUST

Mit Isten kegyelméről mondasz,
Fülemnek útott és bolond az.
Munkádnak díját ím vegyed,
Vezesd lovam, én elmegyek.

Aranyat ad a kovácsnak

KOVÁCS

Vonásaidban annyi jó van,
Hogy szavad sem hat rám csalóan;
A sok lovaglástól vagy halvány
És zavart is tekinteted;
Valami belső bajod van tán,
Beteg vagy; s azt mondom neked,
Nálunk aludd ki magadat
S ne folytasd éjjel útadat.
Lovad is megérdemli ezt,
Agyon van hajtva a szegény,
Verejték foly marján, szegén,
Nyereg-tört háta vért ereszt.
Lépj, uram, szobámba, tessék,
S egy pohár bor is jól essék.

Feleségéhez szól

Líza, siess pincénkbe, tán még
Van gumpoldskirchenei avult bor;
S fenn rakd ki a sok szép cintányért,
Mikről a püspök evett multkor,
Éppen vadászatról tért be,

Sok nemes volt a testőre.
S ékes szóval eldicsérte
E viskót örök időkre.

FAUST

Elfogadom a vacsorát
Magam és paripám javára,
Hogy ez ködön s homályon át
Utját üdülten megtalálja.

A KOVÁCS NEJE

Ne indulj napkelte előtt,
Mért kell a hajsza teneked?
Talán vár otthon gyenge nőd?
Vagy tán beteg a gyermeked?

FAUST

Folyton boszant csak szavatok,
Bár jól vélitek magatok.
Nos, egyszer fájt jobb kezemen
Egy ujjam, — s rám ront egy buta legény,
Ki szeret engem s otrombán szerény,
Megölel — s észre sem veszem,
Éppen a fájó ujjhoz ér.
No, de én a kínjaimtól hajtva,
Balkezemmel olyat sujtok rajta,
Hogy kicsordult orrán a vér.
S csak ne állnátok ti elém
Ily szelid kedvvel mosolyogva,
Már házikótok fedelét
Tökfejetekre rágyujtottam volna.

KOVÁCS

Átok! pokol! mi van tevéled?
Ez csak magadnak lenne drága!

Mert akkor én ama parázsba
Rozsdás szögül belé vetnélek.

FAUST

Béke legyen, kész vacsorátok;
Hatalmamat ne mérjem rátok.
Kezet, kovács, és légy vidám.
Bár nekem jobban tetszel ám,
Ha lángot vetsz tüzes haraggal,
Mint hencegőn püspök uraddal.

KOVÁCS

Kezet nyujt

Nemes vendég, úgy véltem én,
Hogy tréfád egy kicsit kemény.

*

Aztán az estebédhez ültek ők,
A nyájas asszony szolgál fel nekik
S elmondja egyenként mentségeit,
Szűk módját s a sok tőle nem telőt.
Ily nagy vendégre nem készülhetett,
De Gumpoldskirchen nedve asztalán
Ura javára megmenti talán
A vendéglátói becsületet.
A doktor étel-italt nagyon élvez,
A derék asszony vígan sürgeti
És kínálgatva fordul a vendéghez
S szívvel, izléssel nyujt mindent neki.
„A kedve jó, a főztje jó, — lehet,
Hogy itt lelem meg én is kedvemet!“
S szól hangosan: „igyunk rá egy vivátot!“
S aranyként csillog színbora kelyhének,
„Kocints, kovács! Kocintsatok, legények!
Éljen a nő!“ — és cseng sok víg pohár ott.
„Sok útam közbe' gondosan figyelve“
— Folytatja Faust a fecsegést vidáman —

„A női szívben bármi sok talány van,
 Az ételéből kiviláglik lelke.
 Mikor a jó nő süt, főz és tüzel,
 Szívünk bögréje vággyal telik el,
 S ha az evők dicséretét kivívja,
 Ez lesz neki szent boldogító díja!“

Ám a lovag most más ügyekre tér át,
 Ajkán kalandok s hőstettek teremnek,
 A környezői izgulnak, de némák,
 Míg óriásokat űz a tengernek;
 Dicsekvőn emleget fel sok borzalmat,
 Amit mozgalmas életében ért meg,
 Terem az ajkán tréfa is temérdek,
 S a csip-csup nép hisz mindent, ámul s hallgat.
 Az asszony kedves arca ég s figyel,
 De ím, egyszerre rózsás színe sápad,
 Mert Faust az ő szép abroszára támad,
 Hogy átlyukassza azt a késivel,
 Miközben így szól s gúny mosolyg a száján:
 „Sokszor nevettem útaimon át
 A női titkok legfuresább csodáján,
 Értem azok abrosz-imádatát;
 Ha ily fehéreneműt én átdöfök,
 Szívük' találom!“ — Döf a késhegyével,
 S amint a gyoles lyukadva vásik széjjel,
 Rémülnek, mert a lyukból vér csöpög.
 „Lásd háziasszony, ez a szíved vére,
 De már elég, hadd megszűntetni végre!“
 Tartós ijedtség nem volt Faustnak vágya,
 Tűnik a vér-varázs, mert ő kívánja;
 De mindhiába van az eltüntetve,
 Mégsem derül fel az ijedt nő kedve.
 Pedig van Faustnak jó tréfája bőven,
 Hogy szóval űzze el a rossz emléket,
 Ravaszkodóan és hizelkedően,
 Mit a vérfoltos bűvölettel vétett.
 Szigorú szemmel néz reá a nő még.
 S a víg kovács mindezzel mit törődnek!

Iszik biz' az, ahogy csak tőle telhet,
 Bizalom és bor nála együtt járja;
 Faust hízeleghet, fecseghet, enyelghet,
 Nem nyíl meg attól a kapunak zára.
 Igy issza vissza magát a csodás
 Szép napba, mely számára nagy becsület,
 S ő megint csak a hálás, jó kovács,
 Ki végkép kedves püspökébe süllyed.

KOVÁCS

Uram, hiába tiltád énnekem meg,
 Hallgatni bűn, ki kell hogy magyarázzam:
 Legszebb órája az volt életemnek,
 Mikor a főpap tisztelé meg házam.

Faust nem felel, de mosolyg már a szája,
 Mert ő a tartós víg boszút megállja;
 Kezében észrevétlen mozdul kése
 És kész e rigmus cintányérba vésve:
 E tányérből méltóztatott
 Felfalni néhány falatot
 A kegyes püspök urnak sokszor,
 Amíg a nagy vadhajszát birta;
 S erről evett ma Faust, a doktor,
 Ki magát az ördögre irta.

Kopogás az ablakon

FAUST

Kifelé indul

Szolgám kopog, kisietek magam,
 Mert annak a belépés tiltva van.

MEPHISTOPHELES

Kívül Fausthoz

Hamar, hamar, ne játszd el élvezet!
 A szép asszony pincébe menni ráért,

Amíg te itt karcolgatod a tányért,
 S édes hő vágya semmiség neked.
 A bamba kovács, a szegény,
 Hadd halljon tőlem víg danát,
 Meg a sok tökrészeg legény.
 Használd ki ez időt, tehát
 Szaladj, siess, öleld, szeresd,
 Már vágyban ég a drága test!

FAUST

Hazudsz, e nő nem csábra hajló fajta,
 Nem félre ugró, esküjét megtartja;
 Bár friss gyümölcsbe szívesen harapnék,
 Most nem lehet, mert biztatást nem ad még.
 Semmi a bűn, de tiltja büszkeségem,
 Hogy bármi nő kosarat adjon nékem.

MEPHISTOPHELES

Faustot a pinceajtó felé húzza

Ha csinos a gavallér, csábos is,
 Vidéki nők, bizony, engednek annak;
 Kivált, mert rangban ők alatta vannak
 S legszebb diszük durvául álnok is.
 Ez asszony duzzogása pusztá alság
 És az idegen urra pillantása
 Azért volt hosszú, hogy ne mások lássák;
 Mert női szívnek ritka s lágy a rácsa.
 Siess, örülj s szerencsédet megéld,
 Rád lopta ő édes tekintetét.

*

Faust kéjvágy s balgaság közt ingadozva
 A nők hűségét hevesen átkozza,
 Mikor a jó kovácsné feljön éppen
 A pincelépcsőn, de még fel sem érve
 Int már, a teli kancsóval kezében,
 Józú pajkossággal a vendégre,

Nem sejtve, hogy már két idegen áll itt,
S szól: „ne siess el, engedd meg nekem még,
Hogy töltsék!

Mephistophelesre mutat

Nagy Isten, ki ez a vendég?“

*

S míg kérdi, a szín elhagyja orcáit.
Faust nem felel, de magából kikel,
A vér erében száguldvást szalad,
A lelke ég, a vágy tüzei fel
S előtte a szép ingerlő alak. —
Kopognak; majd nyöszörgés hat fülébe,
S ijedten, tétován rongyolt mezében,
Az ajtón sápadt koldusasszony lép be
S egy kis gyerek vele, halódva éhen.
Nyomortól készttve szónak is ered
S esengve kér egy falat kenyeret.
S talán, ha van még földi irgalom,
Akad kuckó is, s egy szalmás alom.
De Fausthoz társa lép: „Pajtás, vigyázz!“
Vállára ver s ezt durván ráordítja,
Kacag, a koldusnő felé fordítja
Úgy, hogy riadtan rendül meg a ház.

*

MEPHISTOPHELES

Emlékszel még a bogárszemű lányra?
Ó, kelj megint a csárdai nótádra:

Utánzó gúnnyal

„Az a bogárszemű, amctt,
A lelkemig megragadott.

Csábos hatalmu szemiben
 Örvény-mélységü kéj pihen.“
 A kéjes szem ily sorsra jutva
 Már nem kéjek, de könnyek kutja.
 „Mérhetlenül édes gondolat,
 Hogy ajkamat ajkára zárnám,
 Mely ég, sovárg s az öntudat
 Ott halna el két gyönyör-párnán!“
 Fonnyadt ajk csak kenyeret kérhet
 S vackot, hol eltölthet egy éjet.
 S ha láttad, hogy „a keble lágyan
 Dagad a boldogító vágyban!“
 Most lásd fityegve és soványan.
 Gyermeke szopta ki szegénynek,
 S azt nemzé a te örült kéjed;
 S míg azt nevelte s javát leste,
 Nyúvódott így el saját teste.
 S ha látod éhtől görhes testét,
 „Reá kigyózni“ még „jól esnék?“

Egyre gúnyosabban

„Hah! a sötét fürtök kitörnek,
 Rend kényszerét nem tűrve immár
 S nyaka körül mind lengve himbál,
 Mint vészharangja a gyönyörnek!“
 Mily fésületlen kóc e hajzat már ma,
 Terülne inkább a ravatalára.
 Ha nem vagy finnyás, tedd kezed e hajra! —
 S fakad harsányul zengő gúnykacajra.

*

Faust lelke reszket, arca holtra sápad,
 Iszonyu változást jelent ez óra,
 Torkát szorítja már a késő bánat,
 Szája mozog, de nem talál a szóra.
 Így tétováz; majd, gyors e mozdulat,
 A nőnek göresös kézzel nyújtogat
 Egy zacskó aranyat, de rá se' néz.

A koldusnő hangos sirásba vész,
 Mutatja kisededét, keservtől törve,
 S az aranyat csörrentve szórja földre.
 „Vezess oltárhoz még ma!” — így kiált,
 Kinjában őrzöng s tépi a haját.

Faust elrohan, még lován a nyereg,
 Felkap rá s tova zúg, mint a vihar,
 Mögötte a nő s karján a gyerek,
 „Faust! Faust!” — e szó még sokáig rival,
 Bár mind sötétebb éjbe vész körülte.
 Hiába mind; — eltűnik a vidék,
 A csüggedő hang már nem ér a fülbe,
 A nő alakját látni véli még.
 Így úzi őt saját bús lelki képe
 A bűn-pokolba, önnön végzetébe.

ÉJI VONULÁS

Az égen súlyos, sötét felhők járnak
 És már az ébredő erdőre lesnek.
 Mélységes éj; a kikeleti vágyak
 Langy, lélekteljes izgalmat keresnek.
 Virágzamattól ittas sóhajtasok
 Lehéből buzgnak új életforrások.
 Oh fülmile, a szép dalt ne feledd el!
 Zsendítve játsz az újhodt levelekkel.
 Minden, mi szép, ma epedezve várja,
 Mikor kelsz ismét a tavasz dalára!
 Amit pedig álmukban elmulasztanak:
 Add nekik vissza üdvét a tavasznak. —
 De Faust még száguld; komor lelkivel
 A tavaszi csodákra nem figyel,
 Pedig dicső e hangok légi árja.
 Mégis, az erdő ösvényén továbbat
 Megenged némi üdülést lovának.
 Hol fényt vet egy-egy szent-János bogárka,
 Homályos úton tévedezve jár,
 Ritkán dereng ott csillag fénysugár.

Amint az erdön mind mélyebbre tér,
 Nagyobb a csend, s mintha kizengenének
 A patak-zúgás, a fülmile-ének
 S az ágakon alig rezeg levél.
 Mitől világos ott az erdő mélye
 S von eget, ágat, bokrot bíbor fénybe?
 Mi zengi azt az ünnepi zenét itt,
 Mely minden földi szenvedést kibékít?
 A messze, tompult epedő dana
 Bús édesen leng a levegő-éggel,
 Mint ki szerettiért imára térdel
 S azok sirdombjaira omlana;
 S mintha reménnyé enyhült kínos álmok
 Szerte a sírok mellől zengenének,
 Úgy zsongnak hangjai ez üdvzenének,
 Hogy meghatottan bólognak a fák ott.
 Faust lovát fékzi, s feszülten figyelve,
 Hogy ez csak látszat, mert egyéb mi lenne, —
 Nem álom csalja a szemet s fület?
 Nem! Felvonul egy ünneplő menet.
 Hőkken, fordít lován s megy más irányba,
 Homályba vonja ősi tölgyek árnya,
 De a tömeg már úgy tódul feléje,
 Hogy nincsen módja többé hely-cserére.
 S jön fáklyás, párosan útnak eredt,
 Fehér ruhás gyermek, egész sereg,
 A Szent-Iván éjt ünnepelni vágyva;
 Gyöngéd kezükben koszorúk s virágok.
 S hány szűz, fején leng már apáca-fátyla,
 Ki földi jót mennyei üdvre váltott;
 Majd feszülettel és komor csuhákban
 Szerzetesek, szigoru rendbe' lépve,
 Csüggedt fejükről, ősz haj leng kuszáltan,
 Szívükben örök hajnalodás képe.
 Ilyen vonulás lejt az erdön átál.
 Halld! milyen tisztán cseng a gyermek-ének
 Új életet; s halál-sejtést a vénék!
 És mind csak mennyei harmóniát hall.
 Halld, Faust, zord a halál, derús az élet,

Ha istenes; te szépért buzgva éljed!...
 De ő sötét bokor mögül leselg ki,
 Jámborok üdvét irígyen kesergi.
 Azok vonulnak s ajkukon a dal,
 Míg távolodnak, halkul és kihal.
 S amint a fáklyák végső fénye még
 Dereng az erdőn s árnyékkal vegyül
 S a lombsűrűn áttör s rezegve ég,
 Faust a sötétben ott áll egyedül.
 Lova nyakára úgy hajol oda
 S úgy nyomja már búbanatának terhe,
 S olyan sirásban tör ki mély keserve,
 Hogy ily keservvel nem sírt még soha.

A TÓ

Ódon, rideg kolostor fala mentén
 Terjeng a csendes tónak síma árja;
 Nádas szegi; fűzek susognak enyhén
 S szelíden ringadoz a láp virága.
 A tündöklő hold, mely a vízre fényt vet,
 A mély tó tükrén játszín felragyog,
 Akár a titkok, miket rejt az élet.
 Fenn fény, a mélyben nem sejtett jajok,
 Gyermeki lelkek játszanak, repesnek
 S alá az égből megtisztulva esnek.
 Faust jár-kelet ott a parton és a társa,
 Akit nem érdekel az alkonyat,
 Csupán a klostrom; azt kell hogy ő lássa;
 Megállnak hosszan, nem szólnak sokat.
 Az éj is hódol a nagy némaságnak,
 A klostrom-kertből elhallik ide,
 Mint hullatják leveleik' az ágak
 S szellőktől mint rezeg a tó vize.
 A nádasban is csodás hangok járnak
 S olykor meg is török a némaságot;
 Immár madárraj tervez vándorlást ott
 S álmában lengeti vágyódva szárnyát.
 A tóra néz Faust, szemében sötétség,
 S gyászolja némán az ő születését.

MEPHISTOPHELES

Tekints oda a rég ismert falakra,
 Előttük zengted epedő danádat,
 Mely szép apácád tűzét lánggra kapta,
 S te e tüzet csak futva átugráltad.
 A fát is nézd, gyönyörtök ez fedé be,
 Alatta rogytál édes részegségbe,
 Csókjaitoktól kéjmámorba esve.
 De volt fül is, mely ezt az éjt kileste.
 S nézd, fenn a magas égen ott a hold,
 Mint akkor s épp az ma is, ami volt,
 Bár akkor még parázstüzedre bámult,
 S ma látja már, hogy az bánatra lágyult.
 E hold, mely fényét itt szemedre hinti,
 Benn az apácát szintén óva inti.

FAUST

Már gyűlölt vagy kelletlenül;
 S mind súlyosabb lesz terhemül.

MEPHISTOPHELES

Gyűlölt? — nincs gondom erre semmi,
 Nélkülem mit se' tudnál tenni;
 Neked nagy ingerlődül látszom,
 Beteg lelked van rám szorulva,
 Hogy egy sóhajtás el ne fujja, —
 Azt edzi az én éles pácom.

*

A gonosz így beszélt; de mielőbb
 A tóba ugrott s az benyelte őt;
 Hanem a víz hamar felemelé
 S valamit fog keze a víz felett,
 S e szóval nyujtja Faust szeme elé:
 „Amaz időből származó lelet!”
 Fényét a hold most rémes tárgyra ontja,
 Az egy kis újszülöttnek lucskos csontja.

MÁRIA

Mint Mária-nap ezüst harangszavának
 Zöngéit tiszta szólam hordja szét,
 S figyel rét, város, erdő, szakadék,
 S szelíd nyugati széllel száll továbbat:
 A hírnek úgy kell messze szállnia,
 Hogy minden szívre hasson szép zengése
 S erény és szépség összhangját megértse
 S tudja, ki a király-lány Mária.
 Költők szive érte hiába ég,
 Sok szüzi kellemét hiába áldják,
 Mária virágzó teste szép csodáját
 Dalával senki fel nem érte még.
 Semmit sem ér cikornyás koldus-ének
 Zengve szemét s árnyát szemöldökének,
 Mely egymagában is szívet rabol
 S ez más világba' kószál valahol;
 Amint megnyílanak e rózsá-ajkak,
 Akármilyen szóból bájos dalok hajtnak.
 Tavasszal így zeng a rózsá kelyhének
 Szirmából bűvös fülemile-ének.
 Az ifjui parázstűz szeliden
 Az arcán rózsák álmaként pihen,
 Hajnalpir ez, mely itt ég visszaverten
 S ott ragyogott hajdan az édenkertben.
 Mily szép e szűz, szebb nem jött még világra!
 S ha rátekin, akinek van szive,
 Remegve így szól: fáj, hogy e leányra
 A hideg halálnak kell epednie! —
 Óh, te világ, rá vessed a szemed,
 Amíg tűnő varázsát élvezed!
 Szellő lopd meg lehelj s légy ittas tőle!
 Virág, lehelj te illatot belőle!
 Óh csak siessetek ti égi tájak,
 Arany ontói a csillagvilágnak,
 És csók sugárözöntök rája tűzve,
 Tekintsetek a legszebb földi szűzre.

A FESTŐ

Királyi kastély áll ott egyedül
 A szirtfokon, mely a tengerre dül.
 Narancserdők s ciprusligetek árnya
 A szárazföld felé hosszan húzódik,
 És titkos vágyat érez a hajós itt,
 Hogy a ringó hullám-mezőket járja. —
 Földön, vizen a nap ont szét hevet,
 Nincs hullám, szél se zörrent levelet;
 Ám este, a bús felhők felvonulván,
 Itt a vihar s őrzöngve zúg a hullám.
 A kastély ablakában áll, mereng
 Mária s szerte néz a tengeren;
 Látja: kihúny a nap végső sugára,
 Szőke haját amint a szél kuszálja,
 A röpke haj-prédának megörülve,
 Ő gondolatba s eszmékbe merül be.
 S Faust néma kéjmámorban festi őt,
 A bájoló leányt s királyi nőt.
 Ő már ura festőművészetének
 S a mester címet méltán szereze meg,
 Mária képét festve a királynak,
 Míg el nem égnek a hajnali bájak.
 Őt így merése oly rangba veté fel,
 Minőt más bátor festő még nem ért el:
 Máriával órákhosszat szembe néz!
 Felfogja csodaszép vonásait,
 Szabadon készül a szép mása itt,
 Mielőtt lassu hervadásba vész! —
 Mily üde báj t lehel a szép arcképe,
 S illő az ablak ívelt keretébe;
 A tenger vad, a viharfelleg bősziült,
 E háttérből a fényalak kivál. —
 Faust, ki vidám futó kalandra készült,
 Úgy nézi, szívét sebzik s ez halál.
 Sok nőt megejtett már s kinevetett,
 De útján kínos akadály a ma:
 Az igaz női báj ígézte meg,

S az ellen földi lénynek nincs hatalma.
 Szép az a kép; mily kedvesen pihen
 Az arc az áradat sötétiben;
 Óh! nézd, a lázadó hullámok mellett
 Mint duzzadoznak a meleg hó-keblek
 És mind magasbra nyúlnak fel a nyakra,
 A bősztörténetbe ezt is elragadva!
 Arany fürtök sötét felhők alatt,
 Villám cikázza át a vihar-éjet,
 Igy nyer a bűvös mennyei alak
 Csapongó fényből sugár-diadémet.
 Már Faust a színhatást is jónak látja,
 Mert ez a képen az élet melegje,
 S szívét mind jobban arra készíti vágya,
 Hogy ő az édes mintát megölelje.
 De, bár e vágy mind lángolóbban ég,
 A félnék tisztelet lohasztja még.
 Óh női báj! Dieső te rajtad sok van
 S elzenghető örökszép dallamokban;
 De mégis legdicsebb, hogy közeledben
 Bűnös vad szívek lágyabban dobognak,
 Tán, mert homályosan feléjük lebben,
 Emlékül, fájó képe jobb napoknak,
 A bűnös szív bárhogy eped a kéjre,
 Amint bűbájad mélyeibe néz,
 Látva, hogy az mily örök és egész,
 Visszariad tetőled, menny örvénye!

AZ ÓVÁS

Hubert herceg az erdőn át a kastély felé lovagol.

MEPHISTOPHELES

szembe lovagol a herceggel

Lassan ügetsz, mi sem zavar,
 Lovad' sürgetni nem mered,

Nem bánt a szarv, az éj s vihar,
Kigúnyol így bármely gyerek!

HERCEG

Ki vagy te hetyke szörnycsoda,
S honnan e rút ördögpofa?

MEPHISTOPHELES

Pofámnál nem láthatsz soha
Ördögiebbet; az gonosz,
S attól az úr is borzadoz.
De most fejemre is tekints
S a homlokráncot megfigyeld,
Minő sötét, mély és rideg,
A ferdeségben párja nincs.
Egykor egy matematikusz,
Kemény lovag volt, Minuszplusz,
Ravaszúl vizsga szemre vett
S szólt: ferde ránc a szem felett,
Az mínusz, a jó ellentéte;
A plusz kereszt, az más megint,
Az a keresztény üdvre int.
De nagy úr, jobb ha sietnél te,
Míg ráérsz itt az arc-ismére,
Van, aki más „ismére“ várva
Ráér figyelni szép arádra.
Siess, míg el nem vész füzére!

Elvágat

HERCEG

Hazudsz, hazudsz, ne higyjem el!
Mária tiszta hű kebel.
Megölöm még a tett előtt
A véle szemtelenkedőt.

A GYILKOSSÁG

KIRÁLYI KASTÉLY

Mária királyleány, Komornája, Faust, utóbb Hubert herceg

FAUST

A kép kész s az hitem magamnak,
Hogy sikerült bájos vonásid
Meglopnom az ábrázolásig,
Amint a röpke percebe' hatnak.

A képet figyelmesen nézi

Mily szende, szép, amint pihen
A bőszen tengernek hátterén,
Örök tisztán és szeliden —
S szivemben vad vést rejtek én.

KIRÁLYLEÁNY

Festőművésszel megtörténhet,
Míg festi azt, ki ül neki,
Hogy őt a kép, multán sok évnek,
A multa emlékezteti.

KOMORNA

A kegyes úrnő e szerint
A festő nyeresége, mint
Aki sok bájos vonását
Megfesté, mint élő mását,
Úgy, hogy a kép, nem is kérve,
Világot vet emlékére.

FAUST

E lángoló fény-pillanat
Ragyogja rám balsorsomat.

Eddig nem ismert hatalom
 Ereje dönt meg s porba nyom.
 Óh mosolyogj, bájos királylány
 S szánj meg, ha elgyötörve én,
 Mint leigázott jobbágy, árván
 Érted nyög egy koldússzegény;
 Ha megveted vérző szívem,
 Vigaszom nincs már semmiben,
 Csak ama fájó kevélységben,
 Hogy kedves lényed ne kísértsem,
 Mig én a gyászsom utján bolygok,
 Aldozzam érted üdvömet,
 S melyet átlépnem sem lehet,
 Még küszöbödről is lemondok:
 Nincs többé mit veszítenem,
 Kettős teher ez szívemen.
 Ám ha megint szemedbe nézek én,
 A pokol, melynek erős esküt tettem,
 Elveszti rögtön hatalmát felettem
 S rám tűz megint a csodaszép remény.
 Óh, hogy lemondjak rólad, meg nem érem,
 Merek s magam az éggel összemérem.

KIRÁLYLEÁNY

Hagyj el, busítasz s borzadok,
 Rám törsz, s én nyugtalan vagyok;
 Szavaidat sem értem, oly csodásak —
 De gyász ül homlokod redőiben
 S ez szánalommal tölti el szívem;
 Légy boldog!... Menj s több ilyet so'se lássak!

FAUST

Térdre rogy

Ah, egy szót, egy pillantást vess nekem,
 Csak mint csalóka részvéted jelét,
 Mintha szeretnél; ez elég, elég,
 Hogy megváltozzék az én végzetem.

Akkor a poklok mély kintengere
 S hulláma bárha mind körültem rengne,
 Én elpusztulni abba' nem fogok;
 Mert szép jeléből bűvös szerelmednek
 Örökké zöld sziget merül fel ott
 S attól az ördögök is megremegnek.
 Hiába akkor a szörnyű emlékek,
 Mik árnyat bűnös napjaimra vetnek,
 Szerelmem part, szilárdnak érzem s szentnek,
 Oda menekszem és kivívlak téged!

HERCEG

Berohan

Fulladj merészségedbe, szemtelen!
 Vessz el, pofátlan, vessz el hirtelen!
 Királyleány hercegnek vall hitet,
 S te erre vetsz hetykén tekintetet?
 Kitárni, aljas kéjelgő, karod
 Mért nem mocsári nőért akarod?

A királyleányhoz

Megölnöm lábaidnál őt hiába,
 Mert szégyent hozna rád kérői vágya.
 Sóhajai, amelyek hozzád szállnak,
 Mérgecs lehe tisztátlan pocsolyának!
 Tekintete, mely bájjaidon mézel,
 Rohadt lidérc, mely csillagokra néz fel.
 Mocsok az is, téged beszennyező,
 Mit örült aggyal rólad képzél ő:
 Meghallgatást jelent a mosolyod,
 És ez az álma, míg ágyán forog!
 Bár fojthatnám meg benne, szép arám,
 Tenképedet s rá kardom rántanám.
 De nem! egy herceg kardja másra jó,
 Sujtson le aljas szolgát a bakó. —

Faust hallgat, a herceggel szembe áll,
 Felforr a vére és fejébe száll,
 Lázítja a sértések vad szele;
 Fekete fürtje homlokára leng,
 Dühtől feszült ere halált jelent,
 Mint a bokor, mely kígyó leshelye.
 Kevélyen rázza dühödt vad fejét,
 Foga csikorg, boszút lihegve szét,
 Kiül a megtorlás tüze szemére
 S ez sujtó villám a hercegre mérve:
 Szörnyút vág kardja, rettentőn találva —
 S nem bántja már a herceg holtra válva.
 Mária dermedten, halványan hever,
 Nem is lehel, ütőere se' ver.
 Fut a komorna, — a herceg dühe
 Kihunyt parázsul saját véribé, —
 Mily nagy a csend most ilyen hirtelen,
 Pedig dühtől zajlott e tág terem!
 Sötétén áll Faust s bámul a hullára,
 Künn a vihar dühe már mind magasb;
 A szirteket veri a tenger árja.
 Az erdő zúg, csikorg a szélkakas;
 Az ablaknál sikognak egyremásra
 A csüllök és cikáznak mennykövek:
 Mégis, óh Faust, neked szörnyűbb lehet
 Itt a halott s mélységes hallgatása.

MEPHISTOPHELES

hirtelen Faust mögött áll

Egy erdőn mintha azt mondtad volna:
 „Ilyen szerelmet nem ismertem én,
 Mert földi nő még soh' sem lett enyém“;
 Itt egyért mégis embert öltél nyomba:
 Ám ahhoz hűtlen mégse lettél; nos hát,
 Hogy „az igazság szerető hivé“-nek,
 Neked, mit árthat ez a kis gyilkosság,
 Mely csak hűtője az igaz szívének:
 De ezzel nem is vész el igazságod,

Melyért vonzalmad nem hiába vágyott;
 Sőt, ha előle megfutnál magad ma,
 Nyomozna téged, légy most erre kész,
 Unt szerelemként terhül rád ragadna,
 S kedves barátom, ez bizony nehéz.
 Az igazság, mely itt dermed e hullán,
 Szemedbe vágja: férfi légy s ne reszkess
 Lekapni fátylát, bárha vértől nedves,
 És ajka csendben bízva illet sűg tán,
 Ki a pokollal frigybe bonyolúl,
 Azt a szerelme sujtja átokúl.

FAUST

Jaj! átkot hoztam Mária életére.
 Ó, bárcsak ismét eszméletre térne!

MEPHISTOPHELES

Úgy lesz, de nem kívánom még se',
 Hogy itt érhessen minket ébredése;
 Pajtás, gyerünk, unott e hely,
 Míg fényes merszed vér-rozsda nem szállja.
 Ami öröm itt netán érdekel,
 Ugy vélem, inyed már kissé utálja.

FAUST

Gyerünk, gyerünk, Mária gyűlöl engem,
 De arcképéről nem lehet letennem.

*A ház szolgálói dörömbölnek kívül az ajtón, melyet Mephistopheles
 már előbb bezárt.*

MEPHISTOPHELES

Te ezt a képet meg soh' sem kapod!
 Inkább legyen más Mária-kép tied,
 Tizszerte szentebb, csodásb, szelidebb,

Mit a főoltárról neked lophatok,
De nem tűröm, mert örület,
Hogy ez arcképet innen elcipeld.

FAUST

Mint gyilkos állok itt, a műved, én,
Mély bókkal; de míg végsőt nem lehel
Tüdöm, sugallat szívem rejtekén:
Ez égi képmást védj s ne vessed el!

*

És Faust a képhez kap most hamarán,
A sátán is, de másik oldalán;
Birkóznak érte, nem merülve ki
S civódva, míg a sátáné marad,
Igy, gúnykacajjal diadalt arat
S nyílt ablakon a tengerbe veti. —
Kivül a szolgák mind jobban zörögnek,
Végre az ajtón egyszerre betörnek,
Aztán az őrség megrendülve lát
A pallón fekvő herceget s arát.
A két jöttmentet el is fognak nyomban,
Ám ők dacolnak törhetlen nyugodtan
Az alabárdok meredő hegyével;
A nagy Gonosz, ez csak egy pillanat,
Rájuk cikázik éj-tekintetével
S halványan hőköl vissza mind a had.
Mire ocsúdnak, bámészúl, leverten,
Azok már tova tüntek mindaketten.

ÉJI SÉTA

Mély esendje még a nyugvó hegyvidéknek,
Kelyhében harmatot rejt a virág
S a tavaszt halk örömben éli át;
A madárban még vágy csupán az ének.
A völgyből csorgás hat fel ide halkan

S a hegynek forrásról szó álmokat;
 Az erdön bíborszínű alkonyat,
 Gyönyörű ez, s szóban kimondhatatlan.
 Örömet sejtve áll a juhok nyája
 S friss hegyi fűvön legelést feled;
 Pihennek a világos fellegek,
 Lebámulván a szép tavaszi tájra.
 Csak néha-néha a virágos fáknak
 Boldog zsongása, míg hajlongva lengnek
 Szellők lehétől, bontója a csendnek
 S ez visszafojthatatlan sóhajtás csak. —
 Ám Isten tavasz-kincsén sem vidulva,
 Faust szirten, erdön, réten bolyg körül,
 Mindebből számüzötten egyedül,
 A gyilkolás vad emlékétől dúlva.
 A természet már nem barátja, mint volt,
 S elfordul tőle és minden virág.
 Ezek köréből ridegen kizárt
 S azt hallja mindtől: ne kövesd, ez gyilkolt!
 Az üde erdők, s legelők zöld pástja,
 A béke, mely a béreceken pihen,
 S túl az örömpír felhős égiven:
 Beteg szívébe késhegynek szurása.
 Lelkére még gyötrőbb kín is szakad:
 A messze völgy mélyin futó patak,
 Mert e víz hangja halk siró panasz,
 Hogy büntelen volt ő, s ma már nem az.
 De kevély férfi arra, bármi bántsa,
 Hogy azt szívéből szerte is kiáltja.
 Inkább komor szemét jártatja körbe
 S így duzzog s száll a természettel pörbe,
 Mint apjukra a balga gyermekecskék
 Bámulya néznek, hogy meséit lessék.
 Azt lesítek szirt, felleg, fa, virág,
 Mit csak meséül álmodtok ti át,
 Valamely isten-szeretet száll rátok,
 Miközben szörnyűn sujt le a haláltok.
 Mért lennék én bolond szivemre venni,
 Hogy én megöltem azt az embert? — semmi,

S nem ős világszabály gyilkolni tán?
 S lehetne-e halál gyilkos hiján?
 Szivem' hadd szúrja át az ellen érce,
 Tört testem így lesz a természet része,
 S ha ezt, mert éltem nagyon hosszú tán,
 Öngyilkolási renyheség lohasztja,
 Mert úgy se lenne többé semmi haszna,
 Magához hűtlen, hűdötten, sután:
 Nem ver szivem s az élet elhagyott,
 Mindegy, így, s úgy is meggyilkolt vagyok.
 Kinomba mégis fanyar gond vegyül,
 Hogy csak az ember gyilkol egyedül.

MEPHISTOPHELES

kilép a fák közül

Igen, biz' öl az ember itt,
 Csak ő, még hozzá mindenik;
 Mert nézz körül, előre s vissza,
 Van-e oly kegyes, kristálytisza,
 Ki nem gyűlölködön néz másra?
 Gyűlöl, s kire haragja van,
 Úgy véli, persze gondtalan,
 Hogy jól esnék agyoncsapása.
 S szívében már a vágy kikel:
 Ó, bár kotródnék innen el!
 A szív, hidd el, s törődj bele,
 A gyilkolás törzs-lakhelye;
 S ha egyszer kimerészkedik
 Az árnyas völgynek végeig,
 A tiltott kéjes gondolatra,
 Mely folyondárral takargatja,
 Már akkor mind' bátrabban érez
 S a szívből így ököl s acél lesz:
 A düh ezt, bár napfényre hozta,
 De mégsem áll, hogy most okozta.
 Pajtás, mitől szédelg fejed
 És benned kímul ég belül,
 Az, hidd el, egyes egyedül

Hibás emésztésed lehet.
 Arra való a lelk'isméret,
 Hogy azzal fűszerezd az élvet;
 De sok fűszer megárt, hiába,
 Csak ezért szédülsz s vagy te kába.

FAUST

Szavad szeretném hinni még,
 De zsong csak s elszáll, mint a lég.
 A fák is, rázva fejüket,
 Azt mondják: nem, óh nem lehet!
 Onnan, hol a patak csereg,
 A szél megint más hangokat hoz,
 Hasonlót messze halk panaszhoz
 S én sírhatnék, mint a gyerek.
 Bár lehetnék a nyájban bárány!
 Felhő, a derűs eget járván!
 Lennék fa, kalász, kődarab!
 Mely tiszta, tiszta! — s az marad. —
 Óh felhő, mely leszállsz amott!
 Mozgásod áldott s nem pihen,
 Vigaszt belőled vett szívem
 S reményt, s bús vágyat is kapott:
 Te vagy, ki sorsom éjjelén
 Talán mint jós intesz felém.
 Reád özönnel tüze bár
 Előbb a fényes napsugár,
 Utóbb sötétül, száll napod
 S borongós vagy már s elhagyott. —
 Így fújja szét a képedet
 Az esti szellőlehelet!
 Vigaszt, reményt ebből tanul
 Elmém, ha rá hűs éj lehelt;
 Így fújja el a lelkemet
 A természet zord álmaul.
 Lenn sötét mélység von magába,
 Hol biztos tán nyugalmam álma,
 S szorongatóm ott el se' foghat,

Bár mind' aggasztóbban szorongat.
 De lelki békém oda van
 S megnyugszom én a bosszuban.
 Ha most magam kamrámba zárom,
 Szívem bilincsbe vert a záron.
 S ha kimenekszem e tölgyesbe,
 Mintha a fa mind reám lesne,
 S mindnek fagyos bűn-kémlő arca
 Kész ellenem birói dacrá.
 A tavasz megjelent a réten,
 Az életkedvet szerte öntve
 És tékozva hegyre, völgyre,
 De nekem dúlt, zavart a képem.
 Egyedül én, tavasz kizártja,
 Míg naponként nyíl új virága,
 Mit téli álomban nevel,
 A gyilkosnak számlálja el
 Keserűn, gyötrőn, darab-számra:
 Mi a föld édes, boldog bája;
 Mit veszt, kit tőlem ért halál —
 S ez mind reám, gyilkosra száll.
 Légy átkozott szörny, fenevad,
 Ki sötét rémségig ragadt
 S ártatlan üdvöm vetted el.

MEPHISTOPHELES

Vig mámorodra vall e jell!
 Szidsz ördögöt s ez ugyebár
 Isten fülének ima már?
 De késő, többé mitse várj.
 Itt egy bolond, akinek fájnak
 Fintorpopói sok virágnak;
 És mert a völgyben vizek csergnek,
 Epedni kell a lány embernek.
 Ez a leggyávábbak iránya
 S megsemmisülésed kívánja.
 A jó felhő tán eléd festi,
 Hogy korcsmaszámlád ne fizesd ki?

Mit bámulsz fel szemed meresztve,
 Nem jobb-e szíved szedned össze?
 Mit búsongsz a természetben
 S tavaszi teremtményeken?
 Ilyen bolond is férfit ad,
 Kit elgyötör bármely virág?

Gúnyosan

Isméred a szolgálak szokását,
 Szolgálatkész hajbókolását
 S a sok más hódolat-jelet,
 Míg uruk jóbarát veled;
 De sértsd meg azt, jaj lesz neked,
 Kegyelmüket elvesztened;
 Ők, mert csak urukat szolgálják,
 Eléd már dölyfösködve lépnek.
 Ne bánd tehát gonosz pofáját
 Ilyen tavaszi csócseléknek. —

Nyílt szívűen

Ez tréfa; a természet az:
 Ha rálelsz nyájas jó jelére
 Vagy rosszra: egyik sem igaz,
 Csak te füllented azt beléje.

Előhúz egy korsót

Itt e kulacs, Tokaj borával,
 Én töltetém meg, rám igyad,
 Édes, szeszese, bódítva hat;
 Lecsüggedt lelked ettől szárnyal.

FAUST

Iszik

Ez jó bor; — ettől a velő
 Csontomban újul, mint erő.

MEPHISTOPHELES

Az ember járt az ősidőkben,
 Mint hirdetik a mondák bőven,
 Mahom-, Krisztus-, Zoroaszterhez,
 Hogy ott a csodaflastrom meglesz,
 S irt földi kínra így talál,
 Minő a kétség s zord halál.
 És nem jós, vagy megváltó elme,
 De jött a véletlen kegyelme,
 S az aggó rátalált a présre
 S a szőlőből szűrt feledésre.

FAUST

Ezt a nemes bort szeretem!
 Ebből tovább is tölts nekem,
 A lelkem felragyog vígan,
 S megint felismerem magam.

MEPHISTOPHELES

A bortól sok nép lett szabad,
 Mely ős nyügében fennakadt.
 Hol vígan csöngenek a kelyhek,
 Biz' onnan Krisztus útra kelhet.
 Ezért van, hogy a talián
Lacrymae Christi bort kíván.
 Pajtás! Új röptöt érsz, ha mersz,
 Nesze, igyál, a vérem ez!

Tréfásan

Jer, Faustule, énekre kélünk
 És kárvallatjuk ellenséged;
 Hogy a hegység is zengjen vélünk
 S a jámbor csend is hadd törjék meg,
 És végül mint kar visszaadják
 A mi melódiánk visszhangját.

Bele üvölt a hegységbe

Ordíts át egyet a hegyen,
De az kemény szitok legyen.

FAUST

A kancsót lengetve, kiált a hegységbe

Az ördögé már a személyem,
Őt szeretem, az ördög éljen!

MEPHISTOPHELES

Tréfásan

Hallod, hogy vissza mint kiáltoz
A visszhang, e vén szikla szajha?
Mindegy neki, istenhez vagy sátánhoz
Tapad, s szerelmi esküjét megadja.
És bármi az, mit átüvöltesz néki,
Ő mindet jóváhagyja s elismétli.

Keserűen

De mindez csak bohóság, félek,
Hasonlatok ugyan, de sánták,
A természet magában él meg,
Babráll, de nem ügyeid bántják.
S szavadra is, ha visszhangul felel,
Azért teszi, hogy tiltón vesse el.

FAUST

És néha mégis bántott engem,
Hogy zöld szívrongyom elepedjen.
De most már érzem, erőim dagadnak,
S magam ily zaklatásoktól szabadnak.
Duzzad erőm már megkeményedetten,
És még se' bánom soha, mit megtettem.

A BÚCSUZÁS

FAUST

Anyja sírjánál

Mígnem tengerre kész
 A vágy, hol felhők serge
 Borút jósolva s vést,
 Rám esőt permetez le,
 S nem ront viharja rám,
 Még hadd lássam meg én,
 A honi völgy ölen,
 Sírodat, óh anyám!

Óh jaj, hogy a halál
 Téged korán elveszte!
 Ezért estem talán
 Lélekben töled messze. —
 Te dús szeretet-kincsben,
 Ez bennem csöppnyi sincsen,
 S ez a vak éjbe' hagy.
 A sír hatalma nagy,
 Anyát és gyermeket
 Egymástól szerte téphet.
 Így pusztá rege lett,
 Anyám, a szent ígéret,
 Hogy még az üdvben egymást
 Mi látni fogjuk folyvást!
 Míg koporsód szegezték
 S elvittek, láttam ezt még,
 A kínod véget ért így;
 De úgy fájt szívem éppen,
 Mint hogyha ifju éltem
 Lenyesnék gyökeréig! —
 Mikor még lágy karod
 Szeretve átölelt,
 Meleg áldást adott
 S szemed rajtam legelt,

Derűs volt úgy-e álmod
 S fiad reménytele?
 Mint egykor ama fák ott,
 Míg lágy szél lehele.
 Ma holdfény sugaraz,
 Bokor, fa mind csupasz,
 Zöld színük semmivé lett,
 Ráfújt a fergeteg,
 Óh, elfúvá reményed,
 Anyám, a gyermeked. —
 Amig itt hamvvá lész te
 S a néma sírban oszlasz,
 Kirobbanásra készte
 Mi bennem ég, a rossz az! —
 Az éj nem adhat álmot,
 A nappal mind csak bánat,
 Szünetlen könnyhullásod,
 Sok jámbor oktatásod
 S mit szíved szenvedett,
 Amíg alatta hordtál
 S ah, édes anyám voltál: —
 Az mind, mind elveszett!
 Am azt én meg nem állom,
 Mikor végkép kell válnom,
 Hogy kegyeletes könnyem
 Neked én ne köszönjem,
 S ne hintsem a megbánást
 Reád, mint rózsaaáldást.
 Mily csodás hangzat az,
 Mely fülbe hatni kész?
 Tán dúdoló panasz,
 Mely a cserjésbe vész?
 Tán gyászsohajtás reszket
 Az őszi légen át?
 Vagy hangja a keresztnak,
 Mely őrzi sírtanyád?

MEPHISTOPHELES

Távolról

Jer! holdfény int nekem,
 Jer át a ligeten,
 Lány jajszókat mit sem érnek.
 Száraz lomb porba hull,
 A por porhoz simul
 S rágják a süket férgek.

Távoznak

PÁRBESZÉD AZ ERDŐN

MEPHISTOPHELES

Hallod az ősznek rabló-fütytyeit,
 Pajtás, és marka milyet recsen itt?
 Óh kár, hogy nem tud többet a tavasz,
 Mert százszor több lombhullást hozna az.
 Az ősz minél több zsákmányt hinteget,
 Annál jobb kedvre bírja szívemet!
 Mert úgy fáj csak az ember vesztesége,
 Ha nyári kéj után vacoghat végre.

FAUST

Nem!... az nyomor, hogy a tavasz létrája
 Nem ér fel a virágzás főbb fokára,
 E földön mily szűk számokat szeretnek!
 A természet csődöt mond évrül-évre
 Igényitől szegényes embereknek
 És gyűjtve vár csak enyhet hosszú télre.

MEPHISTOPHELES

Én szeretem, ha az ősz szélrohamja
 Orrok elöl a lombot elsodorja;

A bős nyár van csak jobb kedvemre még,
 Míg zöld a remény s künn hever
 S oly indulót dobol a jég,
 Hogy minden termést nyomban tönkre ver.
 Gyönyörködik szemem, ha ilyet láthat,
 Mert a természet fordít nektek hátat,
 Hálátlanoknak, gyáváknak, butáknak,
 Értetleneknek, kik elárulátok.
 Óh bár foghatnék egy zsidót itt nyomba!

FAUST

Mért kell zsidó neked, te bős mogorva?

MEPHISTOPHELES

Zsidót gyötörnöm, volna ok rá bőven,
 Mert az nagyot botolt már ősidőkben.
 Zsidók világtok fő kontárai;
 A hindu s hellén áldott eszme-kincsnek
 Hasznát veszíték s számotokra nincs meg,
 S a kor butultságtok ásítja ki.
 Zsidók tevék, a Messiás-bolondok,
 Hogy taligával húzzátok a gondot.
 A Messiás az ék, mit ők verének,
 Természetet és embert szerte választ,
 Így itt is, ott is megmaradt az éknek,
 Mint balga pásztorok is zengék már azt.
 Egy éjen, melynél nem volt rosszabb éj még,
 A kívánt kiseded meg is született;
 Zsidók vallák e szent örületet,
 De hátha nem az igazi — és félék.
 S a természetrontókra rémülés ül
 Kiirthatatlan átöröklő képül.
 Kemény vonással véste be ez óra,
 Amely a természet vesztébe vágott,
 A késő nemzedékre szálló átkot:
 „Lesujtok a szent-frigy törő zsidókra!“ —
 Hogy őket ez átok mégse verje le,

Egy nagy zsidó jött; ám késett vele!
 E bölcs író, noha nincs műve veszve,
 Mert Jézust ő is keresztre veré fel
 Hatalmas szelleme gyémánt szögével,
 Tövískoszorúval van már övezve.*

Igy az ős ösztönök elhamvadának,
 A szív virágesodáinak is vége,
 Nincs érces dal, s a bájnak sincs regéje
 S az isten-nemző szerelem lebágyadt.
 Elárult így a természet bizalma,
 Ti eljátsztátok ezt már mindörökre,
 Nézhettek fürkésző szemekkel arra,
 Riadt szívét elzárta összetörve;
 Mert aki őt nem legdicsebbnek tartja
 S túlhan keresgél istent, veszít rajta.

FAUST

Bölcsnek az ember mi hasznát vehetné?
 Ha messiás-hitét az félre vetné,
 S nem hallva a természet jós-igéit,
 Mint ér a szürkületből el az éjig?
 Hová fordulhat az emberek népe?
 Mi lehet itt a földi sorsnak vége?

MEPHISTOPHELES

Hadd építsek, Faust, templomot tenéked,
 Hol istenül ten-gondolatod nézed.
 Vonulj el aztán sziklacsarnokához,
 Hogy ten-magadnak imádkozva áldozz.
 Mély csendű hűvös magányodban ott
 A földi zajt zsongásul hallhatod,
 Mint étheri tiszta alpes vándora
 Hall patakot amely alárohan.
 Így az a férfiúi híred kel még:

* *Corona spinosa* (Célzás Spinozdra, a nagy bölcsészre.)

Te végzed be a világ történelmét.
 Hanem a gúnytól óvd magadat jobban!
 Tudod, hogy van egy barlang talján honban;
 Mélyéből annak mérges levegő
 Az erjedt rétegeken tör elő;
 A felső rétegek nem ártanak,
 S nem kell becsukni ott a szájakat
 Azoknak, akik termete sudár:
 De kurtalábú, még egy úrra vár,
 S az eb s gyerek a barlangban ér véget.
 Nos, ily templomba küldelek be téged.

FAUST

Világos ez! helyes, hogy lelki fékem,
 Ha Krisztus, ha természet: el kell tépnem.
 Bármelyikükkel fűződjék is össze,
 Kigyó szorít és nem futhatok messze.
 Ha Krisztus isten, követnem kell őt,
 De akkor, bárha mennyei a pálya,
 Sarú vagyok, melyet betölt a lába,
 Aljas burok, amit kegyelme szőtt.
 Ha a természet, — én az út csupán,
 Melyet használ a köz, de nem magam;
 Így öncél híján tengek jogtalan
 S nyomom is elvész rövid lét után.

MEPHISTOPHELES

Fatális két eset, de egyre vál:
 Neked ez is, az is csunyán megadja;
 Mindegy, ha *en canaille* vagy *en canal*;
 Ezért zárkózzál daccal önmagadba.

FAUST

Szilárdnak szánom dacos énemet,
 Ez így elég s rendíthetlen lehet;
 Nincs senkim, nem leszek alávetett,
 Bensöm sugalta pályát követek.

MEPHISTOPHELES

De majd segítlek én mint aknafény.

FAUST

Halandó, vagy halhatlan vagyok én?
 Ha ez vagyok, majd várfalam körébül
 Nyujtom világot hódító kezem ki,
 Országvivásom nem zavarja senki,
 S fejemre isten-korona száll bérül!
 S teljes halál? — jó! azt se' nézem bajnak,
 Mert az erőim el akkor se' hagynak.
 Nem! én magam hadd lépek a máglyára,
 S elégek, mint e kor Sardanapálja,
 Lelkem mérhetlen kinese ég alattam,
 S örülök, hogy ez mind pótolhatatlan.

AZ UTAZÁS

Elhagyott tengerpart

Este

Faust és Mephistopheles

FAUST

A csendes hulla mellett egykor éjjel
 Ezt mondtad nékem hetyke szóbeszéddel:
 „Amit embernek az a zsarnok ad,
 A végzetes talány-parancsolat,
 Bűnökre szól csak és rettegtetésre
 S olvashatón van a szívekbe vésve“.
 Igaz! s hamis! — az ember mindig tévelyg;
 Mégis, ha a tudás-szomj égeti,
 S dús folyam árja feltűnik neki,
 Merítsen abból színig telt edénnyel.
 A szeretet és a hűség egybe árad

S a sebzett szív s a mélységes bűnbánat,
 Hare és remény, kérlelhetlen gyűlölség
 S az érzékek a kétségbeesést öntsék:
 Ah mily kevés, ah mily kevés a vágynak,
 Amit a nagyra áradt folyamágy ad!

MEPHISTOPHELES

No ez igaz, de kérdem ízibe,
 E partra mért is rendeltél ide?

FAUST

A tenger hív; el, el, siess,
 Magányom itt zord és üres,
 Fel sem virul, s nem hervad el,
 A sír örök, sívár e hely.
 Hol hullám ring-reng, ha szél támad,
 Ott hagyjon el a végső bánat.

MEPHISTOPHELES

Ha kedved jónak így találja,
 Már kész és felszerelt a gálya,
 Minőt, hidd meg hős emberem,
 Nem láttak még a tengeren.

FAUST

Sátánhajód, nos, merre ring?
 S jó lesz-e ízlésem szerint?

MEPHISTOPHELES

Nézd, ott jön az estszürkületben,
 S mily csendes méltósággal lebben;
 Amíg e parthoz el nem érhet,
 Le is irom kissé tenéked.
 Ülj addig itt e farakáson

Hogy kissé jobb kedved is lássam.
E vissza s előre sohajtás
Nekem nagyon rossz ízű, pajtás.

FAUST

Ha nincs e gonosz töprengésem,
Nem állnánk együtt, te sem, én sem.
De folytasd hajó-leírásod,
Nem hagyva el örök tulzásod.

MEPHISTOPHELES

Hajónk a szándékunk szerint megy,
Szeles, szélcsendes tenger: mindegy.
Igy ezzel rendben is vagyunk,
Mert minden szél a mi rabunk
S előre hajt csak valamennyi.
Ám ezt se kell tulzásul venni.

FAUST

No és ha vad viharok dúlnak?

MEPHISTOPHELES

Akármi bősziül is ugatnak,
Ugy játszanak rétvén habunknak,
Mint gyors raja sok zsenge nyúlnak.

FAUST

S zátonnal, szirttel mi lesz, pajtás?

MEPHISTOPHELES

Abból se' lesz sós-vízhortyantás.
A zátonyok s a szirtek is lebujnak,

Engedve hajló rést utunknak,
Mint lágy vaj a késnek, olyan módon.

FAUST

S mivel dicsekszel még hajódon?

MEPHISTOPHELES

Legszebb hajómnak sok fülkés szobája,
Nincs büvölőbb díszkárpitós falánál.
Ez mind olyan, minőt magad kívánnál:
Üde tavasz lombos, virágos tája.
Majd hallgat a víz s a nyugati szélnek
Fuvalma csak a zöld lomb közt zenélget.
Füszerzamat az erdő illatán,
S halld, milyen messzi zeng a csattogány. —
S ha csendes óhajod az ősz neked,
Legott átfested a falszőnyeget:
S látsz szép szerelmes nőket, kik aratnak
Piros fényében az est-alkonyatnak.
Halld, még a fűrj is füttyög a vetésben,
Míg a vadász az erdőt halkan járja;
Figyelj a légben a vándormadárra,
Most gyűl a nyáj be a hegyekből éppen. —
S ha vonzó netalán a tél neked,
A kárpiton azt is szemlélheted:
Viharvert fáknak lombját hullni lássad,
Sűrűn havaz, nő árja a pataknak,
Előbb lucok, majd a vizek befagynak,
S nincs híja szánnak s ostor-pattogásnak.

FAUST

Hagyd már e földet s változásait.
Felejtős kópé! hát nem mondtam én meg,
Hogy nem maradhatok sokáig itt,
Hol untatnak a váltott események?

MEPHISTOPHELES

Bocsáss meg! Emlékezetem
Hibásan sugta ezt nekem.

FAUST

Emlékeid én soh' sem ébresztém fel,
Ha megbosszantál ilyen agg regékkal.

MEPHISTOPHELES

Ne értsed félre jóakaratom.
Emlékeid' ébren kell tartanom.
Kötelmem az igaz szó véled szemben,
De multból ismerj erre a jelenben.
S a rossz emlékező-tehetség,
Ha az ledér apákról szállt örökség,
Vidám urnál tetszik nekem,
S éltemre mondom, szeretem.
Ha évül egy-egy vén torony
A zápor- s vihar-ostromon,
S lazul és hull a fal egy része,
S ha sasok jönnek, rabló fajták:
Azoknak fal-rés lesz a fészke
S tojásaik is abba rakják.
Igy rágja a lét vad szélvésze ki,
S rágják a sírnak csendes férgei
Emlékezésünk ódon épületjét,
S így hullnak szerte, mállott rések nyiltán,
Terv, eszme, szándék, kín s kéj, hogy belepjék,
S reájuk csapnak gyorsan, mint a villám,
Pokoli héjaként a szenvedelmek,
S ott ülnek, míg tojásaik kikelnek. —
Nesze, kedves arádtól valami!
Reád bizom, neked kell hordani;
Mindössze egy sötét kicsiny szalag,
Szerelmi zálog, becsüld mint lovag.

FAUST

Frigyemhez híven fogadom ezt én el;
 Úgy gondolom, tán titkos félelmével
 Az igazságnak s tétován kitérve,
 Örömmel vert bár egykor szívem érte. —
 Sötét szalagját én ha elveszem
 S gyászfátyolában ha élembe állít,
 Jöjjön, helyes, övé az én kezem,
 Hadd sírjon a nyakamban mindhalálíg.

MEPHISTOPHELES

Elég. Utunkról is kell még ma szólnom,
 Gondoltam kényelmedre minden módon.
 Az unalom ellen, mely so' sem visz jóra,
 Sok jeles könyvet raktam a hajóra,
 Hogy járhass mindig eszeden,
 Ha tengert látsz és földet nem.
 És nem vén biblia, mit kiki rég un,
 De „Lucretius de natura rerum“*
 Van itt; ilyen könyv kedvelő vagyok;
 Csupa merészen súlyos szólamok,
 Kivált sok isten sok szerelmi dolga —
 Megírni jobban én se' tudtam volna.
 S ha véled majd a fedélzetet járom,
 E nagy kópét majd én interpretálok.
 Remek butéliákból is van készlet;
 Fínom szakácsom művészín kiforrott
 Izzekkel bővöli el ínyed s orrod.
 S még máshoz is jutsz, amin csemegézhetsz,
 Oly szép, oly elmés, oly tüzes epesztő
 S a szerelemre még zsenigének tetsző
 Hat lányka az, és váljon mind kedvedre.
 Nos, meg vagy hajósoddal elégedve?

* Lucretius Epicur léha szellemének hódoló, igen elmés író a
 Krisztus előtti első században.

FAUST

Dehogy; a te hajód kényelme
 Olyan, hogy attól bennem undor kelne.
 Mig élek s érzem, a földé vagyok még,
 Nekem szokottak a földi bajok rég.

MEPHISTOPHELES

Bűvészkedésem célja az valóban,
 Hogy elméd a sok gondolattól óvjam.
 Nem ismeresz tengert; az komoly dolog,
 Sok vándor szíve ott nagyon dobog.

FAUST

Hadd lássam teljes nagy rettenetében.
 Hajót adj, melynek nem pompája bájol,
 De milyet a szegény nép tákol éppen
 S bizonytalan küzd a viharzó árral.
 Óh a vihar!... sovárgom, szeretem.

MEPHISTOPHELES

Vihar, kevésbbé fontos ez nekem.
 Ha zúg, dühöng s minden török, szakad,
 Te harcos kedvben érezed magad
 S míg tombol a vész a markos halálnak
 Férfi dacod vidáman ellenállhat.
 De csendes vízen közelebb a vész,
 Büszkén dacolnod már azon nehéz.
 Hullám ha nyugszik, s nem rebben a szél meg,
 S az ég s a tenger egymást átkarolja,
 Mint ima közben a jámbor testvérek,
 Már akkor aggaszt az én Faustom dolga.
 Félek, hogy Fauston ábránd vett erőt,
 S a vihar is hiába verte őt...

Közben az éj berontott már a tájra,
 A szirteket zajongó hullám vájja.
 Az öblön füttye átsüvit a szélnek,
 A viharfelhők gyűlnek egyre jobban,
 A partnál már a bűvös gálya ott van
 És játszian hajlong a sziklaélnek,
 Míg benne édes hangok muzsikálnak,
 Engedve halkán a vihar szavának.

MEPHISTOPHELES

Kérdem: nem tetszik e hajó neked?
 S utólszor: ezt valóban megveted?

FAUST

Én kérdelek: lázongó hetyke nép!
 S utólszor: szót fogadsz-e mielébb?

*

Dühödt a Rossz; csak villámlik szeme,
 S ég a hajó és elmerül ime.
 Szikrák repülnek, a fény messzi lángol
 S repdes tovább. Az éj fekete fátyla
 Lángot vet, a hajótól tűzbe ártva,
 S a tengeren távolra elvilágol. —

Hajnal dereng, üdítő szél lehel,
 Lehén a gyors hajó tengerre kel.
 Már vásznait a szél feszítgeti
 S vágy hajtja kétes messzeségbe ki.
 Hab gyűl, s menekszik a hajó elül;
 S ha a hajót elül veri a hab,
 Vissza megint a szárazföld szalad
 S a nap, homályos álmul, felmerül.
 Faust a komor hullám-zajlásba szállva
 Meredten bámul a tenger-magányba.

AZ ÁLOM

Hajósok zengnek csengő esti dalt;
 Amint az dallos ajkukon kihalt,
 Visszhangtalan terül a vízen széjjel,
 Amin viszonzást emberhang nem ér el;
 A tenger nagy, kevély, s fagyába' bízva
 A mennydörgés szavát sem zengi vissza.
 Az árat fodrozó lég nem pihen
 S a vitorlákat nyomja szeliden,
 Mint kedvesét a szégyenlős leány,
 Mert az még csókot is lophatna tán,
 S puha kezével védi kebelét,
 Pedig karjába dől minél elébb.
 Nyugaton a nap készül alkonyára,
 De még a vízre fény-ösvényt vetett,
 E maradványnak hunytát is kívárva;
 Fényes a nyom, ha nemes volt a tett.
 Vigan borzong a tengert néző össze,
 Ha látja a napot kihúnyni messze;
 De pillanat se múl, amíg a tenger
 Az életkedvnek napját elnyelé —
 S a vándor szíve fáj, rejtelmesen ver
 És titkos búval néz az ár felé.
 A tengeren bolygónak gondolatja,
 Hogy mindenektől el van már hagyatva
 S azért van égre vetve pillantása,
 Hogy hona csillag-üdvözlését lássa;
 Bár emberszívhez sohasem közelgnék,
 Földieik üdvözlésükre lelnek,
 Ha letűz mindnek mennyei sugára
 A tenger sok-sok mozgó sírhalmára.
 Óh Faust, ily érzés fér-e még szivedbe?
 S emléke lesz-e lágyult lelked enyhe? —

Most a hajóparancsnok hozzá érve,
 Szól, rámutatva a hunyó napfényre:
 A nap lenyugta emlékezni késztet,

S mindig keservül hat az óra rám,
 Amelyben gályánkról a tengerészek
 A vízbe süllyeszték halott anyám.
 E pillanat bú-bánatától félek,
 Kevés volt ilyen súlyos, s azt hiszem
 El nem felejttem, míg e földön élek
 S szivemben ezt hiven megőrizem:
 Pallón feküdt kinyujtva a szülém,
 Vitorla volt a szemfedő szemén,
 A lába mellett homokzsák hevert
 S egy deszka, mely megbirja a teher;
 Rövid ima — egy mosolygó legény
 Fütyül, a holt zuhan, s csak nézem én,
 Még hosszan nézem, s látni vélem szinte:
 Fehér kendővel mintha búcsut intne.
 Gályánk tovább fut s kínos ráeszmélnem,
 Hogy ott maradt az anyám egyedül
 Falánk szörnyek között a tenger-mélyen
 S felfalja bármelyik, ha ráehül.
 S ha alkonyat borul azóta rám,
 Mindig eszembe jut az én anyám. —

De Faust felel: „A te szavad csodás;
 Mint járhatod a szörnyü tengert mindig,
 Ha lágy erkölcsöd még ma is megindít?
 Nekem ily útnak hangulatja más.
 Minek rég földi jókból örülhettem,
 Mi kínozott, azért mert elveszett,
 Ha jókedv volt az, lettem kedvszegett,
 S a kint a tenger mélybe süllyesztettem.
 A tenger a kín magas iskolája,
 Méltó ha abban szorgalom-tűz lángol
 Az örökért, mi sajna örök távol,
 Nehogy utóbb a teremtést bujkálja.
 Egy szó győz: a „teremtés megvetése!“
 Így tartom, hogy mentsem hibáimat,
 Mert rám feszít a megbánás nyilat,
 S ez büszkeségem dac fegyverkezése.“ —

Kihunyt e közben a nap vég sugára,
 Laposra válnak a vitorlák széjjel,
 Aludni ment már a nap is a széllal,
 S halkul, sötétül a hullámok árja.
 Ágyára dőlve szunnyadni akar
 Faust; szeme nyitva, a fülét pedig
 A falhoz nyomja, és leselkedik,
 S álmod sugall a hullám-zenekar.
 Élvez, figyelve a víz morájára,
 Bár a halál közel, a zsongást várja.
 Ez csevetel, majd suttogón beszél;
 Rejtelmesek utóbb a hangok,
 Mint rétek és erdők felé a szél
 Elhordja, amit kongnak a harangok;
 Most kong és bong, mint nagy vizek ha esnek
 S mint pásztor-kürtjei a bére-vidéknek;
 Majd hallik, milyen álmodozva lesnek
 Reá zajongva játszó gyermeknépek.
 A tengerzúgást Faust kuszának hallja,
 Mert nyomja már az álomnak hatalma. —
 Magára bízd a dac kemény fiát,
 Kevély magánya egy külön világ,
 Éreznie kell minden éjszakán,
 Ha lassan már érzékei lohadnak,
 Az édesen lágy altató hatalmat
 S ez a természet anya-csókja tán.

Gyors álom fogta Faustnak lelkét el,
 S teremtő kézzel könnyen vitte el.
 Egy sziget partján áll az álmodó,
 Tenger körüle, melynek nincs határa,
 Virágerdő, amelyben nincs lakó
 S pazar a kikeletnek illatárja.
 Búbájosan zeng itt a mély magány,
 Mert itt madárdalt mi sem fenyeget,
 Szerelem, kéj, édes kín és a vágy
 S hajnalfény bíborozza az eget.
 Zúgó piros hullámok csáb-zenéje
 Dudolva, zsongva húz alá a mélybe.

Az álmodó értőn figyelve hallgat,
 S üdvözlést zsongnak tavaszi fuvalmak;
 Csodálja s hosszan, elfogódva áll ott,
 A lég s a víz mily meghittten beszélget.
 De most mi az, amit keletre látott?
 Naszád, mit partra űz dühe a szélnek;
 S amint beljebb s tovább űzi a szél,
 Im, ott még egy nő és egy kised él.
 E gyermek aranyfürtje mint ragyog.
 Szemén derengnek fényes hajnalok,
 S ajkainak szent, boldog mosolygása,
 Ártatlan üdvnek bájoló vonása.
 Amint e kép Faust mellett elsuhan,
 A nő szemébe néz szomoruan.
 „Anyám!“ kiált Faust. — Az, könny-könnyet érve,
 Reá mutat kezével gyermekére:
 „Te voltál!“ — s íme néma panaszára
 Tova ragadja már a tenger árja.
 Faust elmeredten arcására néz,
 S amint azok tovább s továbbat usznak,
 Csitúl az erdön hangja a tavasznak,
 S a szél s a tenger tombolásba vész.
 Ám itt az est, a nap nagyot szökell,
 Hunytához így jut hirtelen közel.
 Sötét vihar dübörgve száll a tájra
 S a virágerdőt szerteszét cibálja;
 Dörög, villámlik a felhők vonultán
 S ide még egy naszádot hajt a hullám.
 Azon egy hulla dermedt halaványan
 S egy szemmeresztő fiatal leány van.
 Míg a naszád Faust mellett elsuhan,
 Reá pillant a lány szomoruan:
 „Te ölted őt meg!“ — némán, sírva hajtja —
 S már el is vitte a szélvész viharja.
 „Mária!“ — így kiált Faust s ébredesz
 És fut a fedélzetre lelke-vesztve;
 Álomtól ittasan elrévedez
 Keresve a naszádot körbe' messze.
 De nincs vihar és nincs többé naszád ott,

Csak csillagos eget lát s holdvilágot.
 Amint reá a csillagtábor fényt vet,
 Az álomsejtelemből is felébred.
 A hullám-zajlás gyöngébb, mint előbb,
 Szél sem kavarja már a levegőt.
 Hallik a szív-verés az éji csendben,
 S a harmat is, amint az égből cseppen,
 S a holdsugár, ha vizen tükröződik,
 S a gyászdal is a siralom időig. —
 Faust így tünődik a nagy néma éjben,
 De jön Mephisto s szól: „Az furcsa éppen,
 S nincs gusztusomra, és reám ne hasson
 A condra csend, és ne is fojtogasson.
 Hadd verjem én fel a matrózok álmát,
 Hogy dalukat fülünkbe kornyikálják.
 Aludtál, mégis búsabb vagy s halványabb,
 Azért kívánom a fickók danáit,
 Hogy ne lehess még sík vizen is bágyadt.
 S könny, bú után a kedvet fujják rád itt!“ —
 „Csend!... éles hanggal fel ne verd az éjet;
 Magam veték a könnyezésnek véget.
 Felhők mögé bujt a sok csillag serge,
 Mint paplanuk alá a gyermekecskék,
 Ha rémes álmok őket felijeszték,
 De ilyen álom csak gyerek nép terhe.
 Álom kinozta szívem gyors verése
 Riaszthat gyászra, kétségbeesésre,
 Mégis, bár képzelt lelki viharokban
 Ideges emberül remegni szoktam,
 Mint úr a házban tette ébredek
 S kidobom onnan a kisértetet.
 Álmaidat hiszem csupán hibásnak,
 Akaratom azok úgy marják széjjel,
 S olyan mohók, mint a hiénák éjjel,
 Mikor a sírból hullát is kiásnak.
 Így én rögeszmém ha el is tipornám,
 Magasban állva megvetésem tornyán,
 S le onnan néznék, mint rémes regékre,
 Ön-bűneimre, bűnbánatra térve:

Bűnbestiák a jót meg nem tanulnák,
S még mindig lesnék azt a szétmárt hullát!“

Faust így küzd, enyhült érzések között,
Nincs álma, terjedeznek hús ködök,
S a sötét tenger-áron lengő pára
Simul dacától forró homlokára.

A VIHAR

Faust és Mephistopheles a fedélzeten sétál

FAUST

Járunk a kis hajón idébb-odább,
Mig ez a tenger árján száll tovább;
A tenger a szélvész elől szalad,
S együtt a föld, a szél, a tenger árja
Siet, hajszolja ezt az ég alatt
S bár hévvel űzi, mégse lel nyomára.
Földnél a tenger meghittebb nekem,
Lelkembe zúgván, kétségkívül intve
Arra, mi halk homályos érzetem,
Hogy a természet is sovárog szinte
Oly boldogságra, mely után ha fut,
A nyüzsgő élet-útvesztőbe jut;
Melyben nyugalma nem lel védő sánca,
S az örök vágynak elsodró viharja
Szünetlen a zord sír felé sodorja, —
S ez hamvainak nap körüli tánca.

MEPHISTOPHELES

Baromra is csak ál-nyugság neveteth
A legelőn, ha virul május bája,
S ha az ökör a virágot zabálja
S Heródese a tavasz-gyermekeknek;
Mert mindnek mindig minden kis erében

Élet-halál per, hogy ne vesszen éhen.
 A pusztának csikósa (úgy emlékszem,
 Amig benyargalók Magyarországot,)
 Tüzet az erdőn éjjel gyujt merészen,
 Hogy megvédjék a fellobogó lángok.
 Körben legeltek a bogárszin mének,
 Furán sugárzott a sok vad sörény,
 S az éji szellő lágy lehelletén
 Egy pásztor ajkán zengett méla ének;
 Majd néz a lángba s többé nem dalol,
 S halommal hány a tűzre gallyas ágat
 És dermedet némitja már a száját —
 S a cserje-éjből kicsap egy bagoly,
 Körözve bántóan huhog fülébe,
 Ám a csikós is felpattan dühébe',
 Hatalmas kézzel a parázsba nyúl,
 Tűzcsóvát kap fel s irgalmatlanúl
 Addig forgatja azt feje körül,
 Mig a rút baglyas vendég elröpül.
 Mint a csikós ott, az erdei mélyben
 Csóvát köröz feje körül, hogy égjen,
 Az örök főcsikós is azt ragadva,
 Csóvál tüzet és világot dönt hamvba,
 Hogy elriassza éjjelének baglyát,
 Mely károgvást közelg: saját unalmát.

FAUST

És ha a csillagok nagy vándor serge
 Sziporka lenne, s tüzet égig verne,
 Mit díszül a csikós magára rak,
 Tudná-e ő: hol vannak a lovak?

MEPHISTOPHELES

Végre is én ezt mind megelhetem.
 De eltulzád a sok hasonlatot,
 Miből azonban egy se' gyermekem,
 Ha kérdésidhez nem simulhatott.

A ménes, mit e csikós hajt ki enni,
 Melynél *csak önmagának* ninesen drágább,
 S melyért felgyujtaná egész világát,
 Csupán bölesészi eszmeraj, más semmi.
 Am énnekem mégis gyönyörüségem
 Egy ménjéhez sompolygni finoman,
 S vágtatni rajta világ-messzeségen,
 Mígnem levet, urára lel s rohan,
 S amit anyául ád az őstermészet,
 Az friss takarmány, mit le-legelészhet.
 Anyául dús a természet, de annak
 A nyáj lesz végül friss mezei abrak.
 Rózsám, neked kezem jobb sorsot ad,
 Feltűzve díszítsd a kalapomat.
 Nézd, ott az égen más lovak tolongnak,
 Jön éjszín felhők villámvemhes nyája;
 Röptéből ráismersz-e vad fajára?
 Hé! egy lökés, a dongák már ropognak!

FAUST

Miként, ha pusztán gyors lovak repülnek
 Taposva vézna fűvek garmadáit,
 S ezek hajolnak bár vihar-lehüknek,
 Összetapossák őket érc patáik:
 Az égi ménes oly vágtatva száll át
 A tenger zöldjén, rombolást akarva,
 Hogy orr-lehe, amely a vész viharja,
 Töri a karsu árbocoknak szálát.

MEPHISTOPHELES

Hajrá! recesznek már az árbocfáink,
 Nem látod? — már a gyáva kapitány ing.
 A kukac ez, mely a kalász hegyén ül,
 S ha azt levágják, ő is porba szédül.

FAUST

Halld, sápadt kapitány! Ne félj ugy itt!
 Nem férfi az, kinek a vészben vére

Szorong, s miként az eb, kit korbács ére
 Az ölba, önszivébe elbujik.
 Ördögbe is! ha nem lesz férfi rögtön,
 Téged le kell utóbb az árba löknöm!
 Így félni a vihartól van pofád?
 E szégyent már nem tűrhetem tovább,
 Az embert, aki rongyolt koldus-mezben
 Áll a természet nagyságával szemben.

KAPITÁNY

Husz éve járom már ide' s tova
 E tengert s ily vést nem láttam soha.
 Minden szög és kötés bomolni kezd!
 Jaj! mint török, szakad, inog, ropog!
 Az örvény mélybe von s az égre dob!
 Egy pillanat még s nem bírjuk mi ezt!
 Sápadvá nem a létért reszketek,
 De én itt nőt s árvákat veszthetek;
 S ezek imája engem nem feled.

FAUST

Te átkos! Gyáva kófic! Le veled!
A tengerbe dobja

EGY PÁP

(Térdel)

Mi nagy hatalmu Istenünk!
 Kegyelmezz, vagy mi itt veszünk!
 Krisztus urunk, a ten fiad
 Vére, mely megváltott szegényt,
 Az irgalom olajaként
 Nyugtassa el a vad vihart!

MATRÓZOK

Légy irgalmas, nagy Istenünk!
 Szörnyű a vész, segíts nekünk!

FAUST

a felhőkbe kiált fel

Mi célod vihar-éjeddél, tegyed.
 Világ ura, dacolód így legyek!
 Bár testem itt a vész játéka szinte,
 Bennem is ég az őserő, a szellem,
 Amely örök és olyan rangú, mint te,
 S én átkozódom teremtésem ellen!

MEPHISTOPHELES

Bravissimo! pocsékba ment a gálya;
 A tenger csak picurkát harapott,
 Játszódva erre-arra húzta szája,
 De most a szirt-fogával rákapott.

(A legénység jajveszékél)

Már elnyeli! Faust! szökkenj e deszkára,
 Innen le nem lök a veszett viz árja.

FAUST

Már bizton állok! hanem a legények
 Menthetlenek, bár élni szeretnének.

MEPHISTOPHELES

A legtöbb fickó már szárazra hágott,
 Mert úszni jól tud s nem tud imádságot;
 Hanem a sápadt kapitány szegényke
 Megfult, bár száraz sírra volt reménye.
 Vizes vég ért el ott is egy papot,
 Ki nem uszáson, de imán kapott.
 Az áradat miként forgatja, zúzza!
 Fel-felbukik még, fején a tonzúra;
 Ez tért be egyszer a paraszt csárdába.

Nevet

Most szeretője gyászban merre várja?

GYÖRGY

*Csapszék a tengerparton**Faust, Mephistopheles, György, Mihály, Kurta, Jankó és egyéb
tengerészek, némberek, muzsikusok stb.*

GYÖRGY

Hajónknak vége van biz' ott,
Szerencsés ember kiuszott.

MIHÁLY

Ki kérdi még, hogy hol a kapitánya?

JANKÓ

Mért hagyta, mindnyájunk előtt,
Hogy bárki vízbe lökje őt?
Kemény volt rendje s könnye mosta lágyra.

GYÖRGY

A halál huncut nagy vadász.
Vihar kutyája üz vadat,
Felhő-flintája nem hibáz,
A kutya szaglász, kört szalad,
S nem törtetek meg azalatt?

KURTA

Nagyon rossz tréfa volt biz' ez,
Talán még lelkem is vizes;
Oly ázott és lueskos valék,
Csak gyónnom kellett volna még.

GYÖRGY

Konyult fővel hevertetek,
Miséket és erényt ígérve;

Most ringyóké szerelmetek
A sátán engesztelésére.

MIHÁLY

Dacos, kemény kötörmelék,
Van-e rideg fagyod elég,
Mely még suttyomba' megmaradt?

GYÖRGY

Fagyos vagyok és kódarab.
Nem kérek semmit, nincs imám,
Ha megtart s meghagy halni tán!

JANKÓ

Nem káromkodtál, György, te még?

GYÖRGY

Imám, se' szitkom nincs nekem,
Egy dallamot fú énekem,
Vész ront, vagy rejt hű menedék.

JANKÓ

Szitkot a lelkünk többre tart,
Mintha kezünkben cseng a kard.

GYÖRGY

Az élet is csak háború,
Ne légy hát víg, se szomorú,
Ha rád lovas csapat rohan,
Szúr, vág, lök, szélvész sodra van,
S tört lábad porban hempereg:
Ne légy síró-rivó gyerek,
Aki a harcban nyög után
S köpköd a lópatkók után.

KURTA

Egy némbert ölelget

Ölelj át engem, forró vágyban —
 Búbajos karjaiddal lágyan!
 A hosszú út sok életet
 E szép órára félre tett.
 A zöld erdő, madárdalok,
 S minden, mi vonzón andalog:
 A tavaszi vágy, s mit ez mulaszt,
 A fagy-hullám sem oldja azt,
 Halál dudol a szeleken.
 A földnek minden büve-bája,
 Itt van, mert szívem megtalálja,
 Nos, ölelj át szép gyermekem!

MIHÁLY

Györgyhöz

Csak mondd ki, böles szavú legény,
 Mi szép e némbert termetén?

GYÖRGY

Csinos maca s telt jó pohár
 Nekem se rossz, ha körbe jár.
 E gond-szunyog rajt borba fojtjuk,
 E fajra, mint szunyogcsapásra,
 Én rácsapok, bár hírem bántsa,
 Mert dícs-zaj ebből úgy se' sok jut.

MIHÁLY

Csapos! tizenkét mérget még,
 Csak az erős lesz épp elég.
 A zenészek is igyanak!
 Hogy hegedüljön mind egyszerre.
 S a primás — így szép mind a hang —
 A taktust légyecsapóval verje!

GYÖRGY

Jer, dióbarna kincsecském te,
Nyujtsd táncra kicsi kezecskéd te;
Csinos babám! mondd, mi neved?

LÁNY

Zsuzsi; de édes tengerérszem,
Ne pörgess engem ily merészen.

GYÖRGY

Még látjuk egymást, úgy lehet.

MEPHISTOPHELES

Sugdos egy némbert fülébe

Gondolsz a papra még, ki néhány éve
Balkéz-párod volt s esatangoltál véle?
Szegény kujon, most holtan ring az áron.

NÉMBER

Megfult a volt babám? — igen sajnálom!
Tovább táncol

ZSUZSI

Györgyhöz

Te el se' hagytad még helyed
S csak sürgetsz, forgatsz engemet,
Míg én, mint mókusod talán,
Futok fel és alá a fán.

KURTA

A hegedűk rekedten zöngenek,
Mégis csak inkább meghallgathatók,

Mint a hajót süllyesztő vad szelek
S amit üvöltnek rajt a meghalók.

JANKÓ

táncosnőjéhez

Te szurkos hordó, rugj vigat,
Vagy beverem dongáidat.

KATÓ

Eressz el örült, vad betyár,
Hogy szuszoghassak egyet már!

JANKÓ

Tovább disznócskám, hamarán!
A tánc, biz' az nem hízlal ám;
Tánc kell neked, hogy kedves hájad
Leapadását megtaláljad.

KATÓ

Segítség! e pimasztól félek!

JANKÓ

Zihálsz, akár ha vásznad kapna léket,
Te vastag lélek megbocsássad,
Ha kissé elgyötröm hízásod.

GYÖRGY

Táncosnőjével Faust asztalához ül

Jöszte leány, heved hűtözni hagyjad,
Csak ülj ide.

Fausthoz

Érted iszom!

FAUST

Tetszéssel jár a szemem rajtad,
 Kocints, tebenned megbizom!
 Előbb volt egy okos szavad
 A létről; most folytassad azt;
 Szeretném ten szavaddal mérni fel,
 Hogy a szerencsés élethez mi kell?

GYÖRGY

Táncosnőjával Faust asztalához ül

Eelőkke csöppenék ide
 A földi lét sötétibe,
 Máig sem értem, hogy mimódon,
 Ám e miatt se kell aggódnom.
 Nos, itt vagyok magam helyén
 S ez jó s nekem bajt nem okoz,
 Mert, hogy én Fortúna felé
 Sandítsak, arra ez a föld gonosz.

FAUST

S az egy Istenben van hited ?

GYÖRGY

A vihart jól álltad te meg,
 Ezért most válasz jár neked,
 S így nem lehetsz gúnynak kitett.
 Hiszek — baráti jó szavat
 A révbe hajtó szél alatt,
 Hiszem, hogy gályánk elmerül,
 Ha abba sok-sok víz kerül,

Iszik

Hisz az én testem is felfordul,
 Ha sokat ittam már a borból,

Megcsókolja a babáját

Hiszek az édes csókban is,
S hiszem, hogy meg kell halni is.

FAUST

Hiszed-e Istent? mondd előbb.

GYÖRGY

Arcáról nem ismérem őt,
Hallani hangját sem lehet;
Ha vélem dolga volna tán,
Mégsem lapulna oly kukán,
Sőt adott volna rég jelet.

FAUST

Hegy-völgyet vajjon nem adott,
Kék levegőt, sodró szelet,
Csillagsugárt, tengerhabot,
S ezek nem úri ős jelek?

GYÖRGY

Mielőtt mindezt elgondolnám,
Előbb hadd jönné ő el hozzám,
Mint felfogásom új tanára,
S tudjam: csillag, hegy, völgy, víz árja
Mi voltaképp? — Nekem, ma még,
Csak csillag, tenger, föld s a lég.
Mit nem fogok fel, azt nem értem
S szívemhez az közel se férjen.

MEPHISTOPHELES

Ti még szerettek mult időket,
Aranykalászos szép mezőket;

De ha arany kalászust vágtok,
 Szűrődik abból pálinkátok?
 Hegy-völgyet, óceánt, leget
 Szesszé vegyíteni nem lehet.
 Akárhogy szűrnéd emberül,
 Szesz még a mennyből sem kerül.
 Az abból szűrhető csak egy:
 A csoda szesz, a *Trinitás*,
 Mely könnyen fejetekbe megy,
 Mert bódító szer, semmi más.
 Ki ebből túlontúl benyel,
 Mert háromszorta szűrt ital,
 Vigyázzon lábacskáival,
 Hogy részeg fővel mint megy el.
 Mámora súlyos lesz neki,
 Utóbb sírjába fekteti.
 Így, doktor Faust barátom itt,
 Hallván a vad szélrohamot
 S a gálya hánykodásait,
 Istent is káromolhatott!
 Barátim, ezt az magyarázza,
 Hogy törte őt hitének láza,
 És kóros lelki részegsége
 A mámorába hűnyt ki végre.

FAUST

Nyugodt a szív, mely soh'se hitt;
 És boldog, míg a gonosz óra,
 Mi benne hitet elveszít,
 Hamar lesz sírba takarója.

GYÖRGY

Lábad alatt még ing a föld,
 Ezért nem érzesz még biztos gyönyört.
 Ha nőt fogok, nincs lelk'isméretem,
 Mint e pohár, mit most nyakon ragadtam,
 Oly biztos a szerelmi kéj nekem,
 S ivásom kéje elpusztíthatatlan.

FAUST

Mily boldog az, ki még magát
 Az estbe álmodhatja át,
 Mikor imája a tavasz
 Lehén leng — s azzal húny ki az.

GYÖRGY

Nemes barátom, te talán
 Leitted magad, de le ám,
 Nem borral, mint a betegek,
 Abból csak szoptál; szörpöd más volt,
 Holmi csodás szer lehetett,
 Minőrül most beszélt pájtásod.

FAUST

Legboldogabb, ki szemeit
 Lehúnyja már mint gyermek itt,
 Mielőtt lépni megtanul,
 S az anyai ölelés közül
 Tudatlanul s közvetlenül
 A halál csontkarjába hull.

GYÖRGY

Korlátokat zúz a vígság zshivajja;
 Dühödve tombol már e nép-alj kedve,
 Otromba hangjuk dörmög, mint a medve,
 Senki saját bölcs mondását se' hallja.

LISZKA

a legszebb némben Fausthoz

Te nagyszerű férfi, óh ragadj
 Táncba, az élted legszebbikébe!
 Könnyűden lendülve surranni hagyj,
 Mint surran a boldog órák emléke.

Óh örülj! halld, zeng a víg zene árja,
Legszebb vagy, ölelj át, üdvtáncot járva!

FAUST

Nem táncolok, eredj tovább;
Ne vágj ilyen vidám pofát,
Már a szemedből látszik az,
Hogy a te kedved nem igaz;
Szemednek mély komor az árnya,
Szád esal, mikor mosolyra tárod,
Sötét jel mind a buja vágyra,
Mely megtilt boldog anyaságot:
Mi hozzám hajt, aligha más,
Talán csak a rokon vonás:
Az élten át mi ketten egyként
A jó utat kerültük hetykén.
Az férfinak az ismeret,
A nőnek az anya szerep,
A férfi, ha meglelte csöppnyi roncsát
A nagy világnak, üdvszülöttül érez;
A nő világa anyai boldogság,
S ha ezt kerülte, eljutott vesztéhez.

KURTA

Tyuhaj! biz' én még so'sem éltem át,
Hej, ilyen teljes, kemény éjszakát!

MIHÁLY

Megöleli Kurtát

Te köztünk legnagyobb bolond vagy,
Óh hagyd, hogy nyakadba omoljak.

GYÖRGY

Te nőt gyűlölsz, Faust? — nincs okod,
A lány finom veled, s szép is szegény,

S te visszalökted; tettet rút, kemény,
 Most a sarokban ott áll és zokog.
 De mégse' hat meg a sirása,
 Hiszen ez egy órán belül,
 Mert gyakran ok nekül derül,
 Kell, hogy derűjét könnye váltsa.
 Ám, ha te szűz erényt fogadsz magad,
 Te vagy izetlen s balga, ne tagadd.

FAUST

A tengeren megélt hosszú napokban
 Sok életkérdést át meg át gondoltam,
 S a kéjlegés is foglalkoztatott,
 De erre többé nem hajt semmi szándék.
 A kéj a büszkeségnek nem ajándék
 A természettől, csak ettől kapott;
 Ez kufár lélek s nincs szándéka más,
 Mint a javára váló számadás;
 A kéj adásban is előtte tiszta,
 Hogy bőven adják majd a sarjak vissza,
 Ha kizsaroltan megfizetnek
 Kínjával az elnyűtt sziveknek.
 Nos, mit nyerek ily üzleten,
 Talán megtört hűséget, aztán
 Szivem kínját; ez jár nekem
 S a megbánás, bár ezt is agyoncsapnám.

MEPHISTOPHELES

Lám, Faustom gondolatbeteg,
 Hirdet papos zord elveket
 S ezek a csárdán kongnak át.
 Előbb rima-szemet könnyeztetett,
 Most házaltatja a természetet
 Szerelmi kéjjel, akár egy kofát.

GYÖRGY

Természet! hát ez kicsoda?
 Hol búvik? nem láttam soha;

Oly leszűrt szellem ez megint,
Mely részeg főtökben kering?

MEPHISTOPHELES

Györgyhöz

Rég vágytam, de most kérlek én,
Hogy felajánljam barátságom!

GYÖRGY

Te, végzetes nyomor-legény,
Kit éppen ma kellett meglátnom!

Egy néemberhez

Körtánera lány, no jöszte hát!

A NÉMBER

Örvendek, aggódtam sokat,
Hallván komoly, dermedt szavát;
A hegedűszó okosabb.

FAUST

György pár szava úgy érdekel,
Hogy azzal foglalkozni kell.
Ez férfi! lábát megveti,
Természet, isten, mit neki! —
De most az éjbe rohanok,
Tetszők nekem a viharok.

El

JANKÓ

Nézz a veszett Kurtára itt!
Csókdosva pörgeti babáját,
Szívét szerelme eltélé,
Dobogva rakja lábait;

A táncot lökdösődve járják
S ujongva szállnak ég felé.

KURTA

Óh szép babám! bár mindig így járhatnám!
Óh szépem! végtelen szeretlek téged!
Óh, forrnék vad tűzön, amelyben égek,
Össze veled az égbolt csillagzatján,
Az örömet sugárzón, mely a távol
Ős végtelenben táncolva világol!

FAUST HALÁLA

Sziklapart. Ej. Folytonos vihar

FAUST

Szirten ülve

Már nem tűz György sem, a szilárd,
Az éjbe rám vigasz-sugárt.
Pedig amit zordul mulaszt,
Mind jobban-jobban vágyom azt.
Ébredj szívem! ím, itt az óra,
Mikor titkodba nézek mélyen,
Hogy ráleljek a borzasztóra,
Mely váj a szívem nagy sebében!
E szirten a vihargomolyban
Eorzadva ismerem fel én:
Mint otthon- s szeretet-szegény
Egyedül tengek elhagyottan.
A hullám, mit ha ver vihar,
Habjával a szirtekbe mar,
A szélvész, mely az erdőt rázza,
A mennykő, az égen cikázva —
Nem oly magános, elhagyott,
Mint szívem s én vagyok!
Az Égtől én eltávolodtam,
S a földtől is vak gyűlöletben
S az *Én*-t magamban nagyra vettem:

Óh hívság! mert az is lerokkan.
 Űresen, kongón és szegényen,
 Rémes koporsó lett az énem.
 Mert önzés merev görcse köt,
 A sátán mélységbe lökött.
 Élőül én a síri sötétségben
 Szememet mégis felnyitottam ébren
 S gyötrődöm végtelen panaszra készen,
 Magam el mint emésszem.
 Ám a nyugós zárt mégis feltörém,
 S kettőztetett hevemmel én
 Kinyujtva rázom két karom feléd:
 Isten s világ, e síri ház elég!
 Isten! — dehogya! — a bánatom nagyobb:
Bár feledném, hogy teremtmény vagyok!
 A kielégíthetlen vágyban
 Epedt el a bensőm sováran;
 Előbb tűzvágyam azért lángolt,
 Hogy megismerjem a világot;
 Ma már, mikor ebből tulontúl nyeltem,
 Elégség nincs az ismeretben.
 A világot jól átgondolva,
 Idegenül érzem magamba:
 Szétvált rideg romok a részek
 S nem alkotói az egésznek.
 Míg csók tüzel e földtekén,
 Mit lelkileg nem érzek én,
 Míg földi fájdalom lehet,
 Mely el nem gyötri szívemet,
 S ha mindenre nem hathatok,
 Inkább legyek örök halott.
 Hah! égbe tör a tenger ár,
 Óh szív! a mása vagy te már.
 Érzem: e vonzó vágy enyém,
 Szívemben él, helyére lel,
 S míg árja mennyekig emel:
 A vesztemet esengem én;
 E türelmetlen bosszuságom
 Áttörni készül bármi gáton,

Hogy derűs holtom ha elérne,
Mindenki s minden vesszen végre! —

Óh, dúlj vihar tovább, tovább
S végy szárnyaidnak hatalmára
Szép csillagot s hitvány bogárt,
Hogy végül végét megtalálja.

Mint e vizen dúló szelek,
A lelkemen úgy nyargal át
Az emlék s él az elfeledt
S ifjúi multba vissza lát.
Úgyes fiúként néhanap
Oltárhoz engem hitt a pap,
Hogy a miséjét ministráljam.
Szavára szót kellett felelnem,
A még nem értett latin nyelven
S oly gyorsan pergeté ezt szájam,
Mint kavics közt a kis patak,
Nem értve meg a szavakat;
Mikor értve meg a csengőt vidáman ráztam
S lengettem a tömjénezőt:
Elferdült minden a fiú előtt,
S szivemben büszke bosszuság van,
Hogy az isten-kép lába mellett
Térdelnem és áldozni kellett;
Becsemből az levont nagyot,
Hogy Isten nem magam vagyok.
Mi még lidércül tévedez,
A gyermek lelki része lesz,
S a férfiszívbe vissza jár,
Mint hirtelen villámsugár.
Ó, mily kín az a gondolatban:
Hogy teremtett kuszó növények
Kört lejtnek az ős istenségnek
S kegyébe kunkorodnak ottan!
Ha sorsom szemre így veszem,
Gyökerest nem lát itt szemem.
A kunkorhajtás nem csaló,

De az erős gyök nem való.
 Honnan eredt így büszke lényem?
 A teremtmény alázva éljen;
 Am dölyf van a valómba vésve.
 A szolgaság nyügét, amely
 Ide köt érc erőivel,
 Mint lökjem én itt feledésbe?
 A fejlődés lépcsőit járva
 Vigyem fel ezt minden fokára?
 Hah! büszke lelkem, jobb neked,
 Bár isten-voltom hirdeted,
 Testemmel együtt véget érned,
 Hogy bujva, mint a síri féreg,
 Siromból, hisz' mindennek vége ez,
 Rohadt párául légbe erjedezz! —

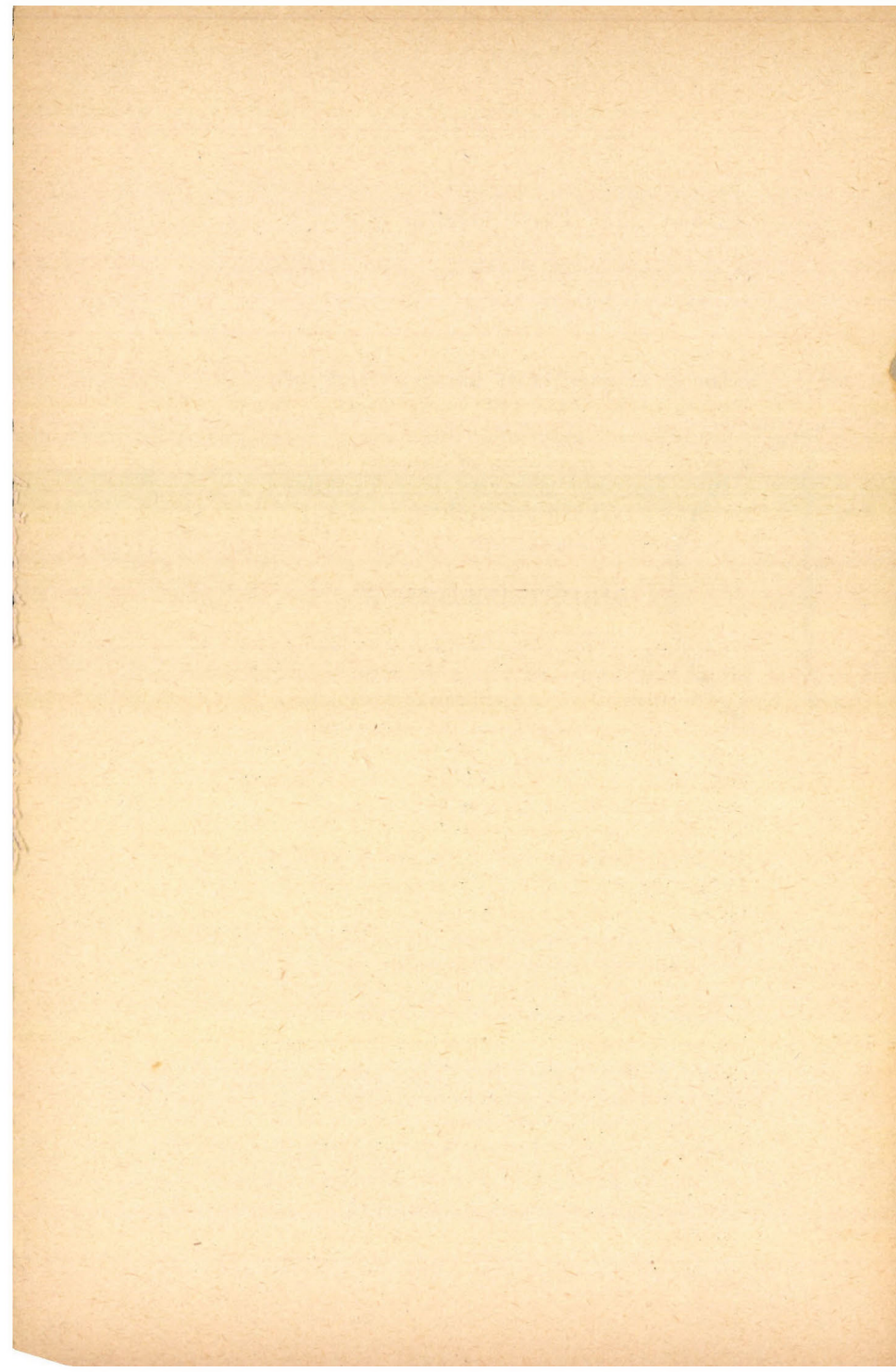
Vagy — látszat ez, csak borús tünemény?
 S az is, hogy elhagyottá lettem én?
Igen! — az Isten rám nyügzött felem,
 Erős, örök és ugyanaz,
 Hogy Faust vagyok, az nem igaz,
 Nem énem ez, csupán nevem.
 E Faust, ki addig kutatót,
 Mig az ördögre iratót,
 S éltét, és minden emberéltet
 S a jó és rossz gyakorlatát,
 Magát a sátánt, akié lett,
 S önistent csak az álma lát:
 Ez isten-álmom oly zavarba' hagyja,
 Akár a tenger színes tündé habja.
 S ha mint Faust, nemz akárki más,
 Ez álomból szótt álmódás;
 Minden gyerekbe s hajnalpirba hisz
 Az üde isten-képzelet,
 S ha, mint Faust, ember embert sírba visz,
 Az is csak álmódás lehet.
 Ember, kit vágya messze kap,
 Türelmet vesz, s kutat biz az;
 Mindegy neki, ha éj, ha nap,

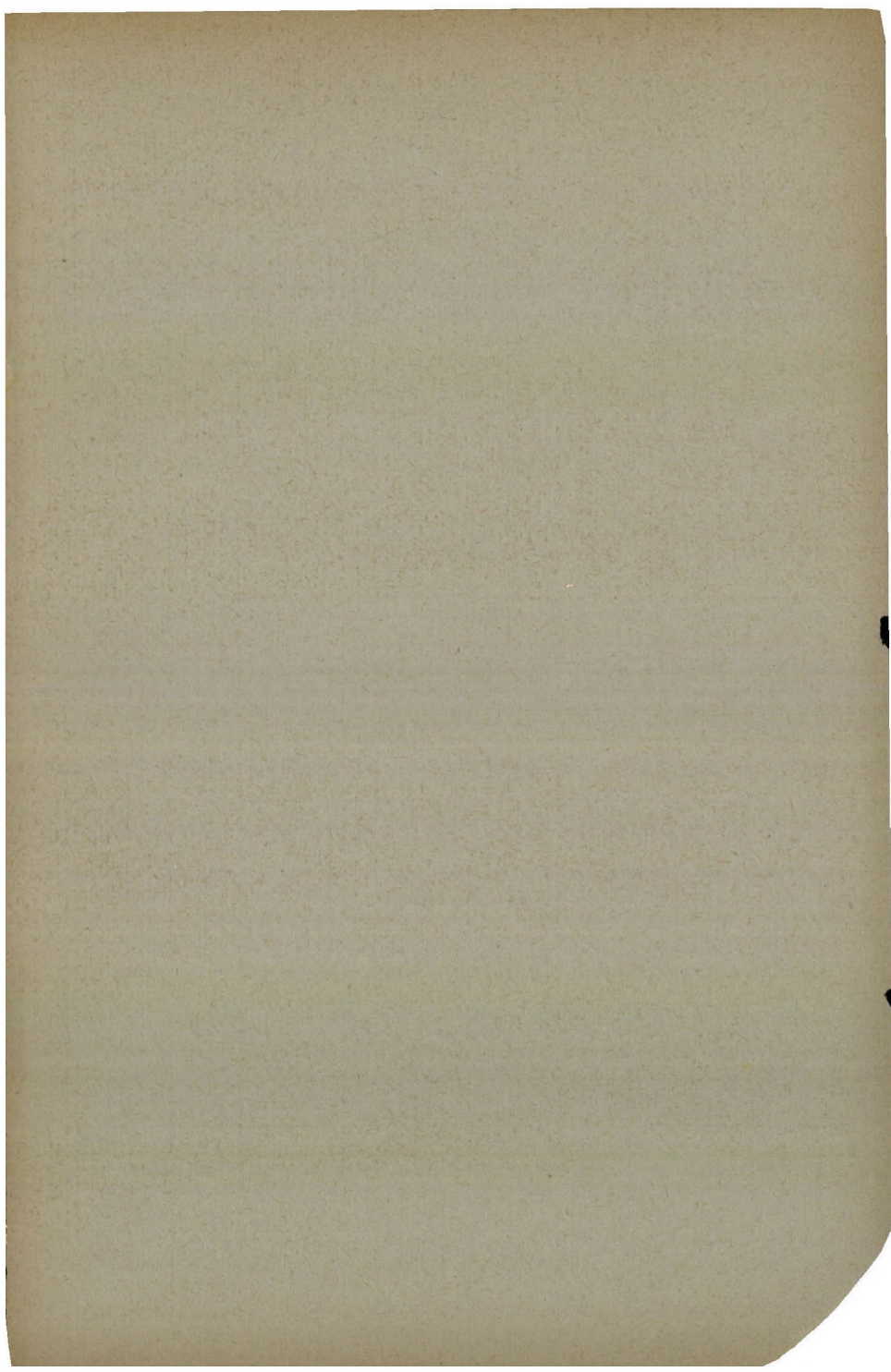
Arra eped: mi az igaz;
 Az lesz talán Isten sugallta álma,
 Hogy álmodik, de ébredést sovárg,
 S azt kérdi reggel: tán rá is talál ma?
 És ezután nem alszik már tovább? —
 Te ős Gonosz, nevetlek én!
 Hazug rém! rád a gúnyom szórva.
 Látszat frigyét szőtt két árny-tünemény,
 No hallod?... minket válni készit ez óra!
 Fekete bús lelkemből kitagadt
 Álomként, megtöröm rabságodat!
 Álom vagyok, gyönyör. bűn, fájdalom,
 S ím, ezt a kést szívembe álmodom!

Agyonszúrja magát

MEPHISTOPHELES

Nem én, se' te, sem kettőnk egyessége
 Nem visz, mint álmod véli, menekvésbe!
 De rettentő lesz nagyhamar megérned,
 Hogy hullámokban ömlik szerte véred.
 Csak várd be, míg e vér folyammá árad
 S titkon dagad, mint átka szörnyű kárnak.
 Aztán lenézhetsz titkos mélyibe
 S belő tekinthetsz magad képibe.
 Olesó menekvést én tőlem ne várj,
 Bohó gyerek, ez könnyű nem lehet.
 Csüggeszd le akkor aggó fejedet
 S az égi Öregnél nyugtot ne találj.
 Az sohasem tűr gátul semmit el
 És nála hetykét nem illet hitel.
 Vélem s veled soh'sem vegyülhet össze
 És volt szerencséd: volt-nincs, odaveszve.
 Nem is volt békéd távolabb soha,
 Mint amikor forró lázadban égett
 Kétségtüzed izzó zsarátnoka,
 Beléd olvasztva Istent s mindenséget.
 Akkor szökeltél rád kitárt ölembé,
 Megkaptalak és foglak átölelve!

SYLVESTER
NYOMDAI INTÉZET RT.

—
BUDAPEST
VI. Hermina-út 37.

—
TELEFON: A. 166—48.